

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Analýza státního dluhu ČR

Bc. Tereza MALÁ

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Tereza Malá

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza státního dluhu ČR

Název anglicky

Analysis of the State Debt in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analyzovat vznik a vývoj státního deficitu v ČR v kontextu zhodnocení důsledků státního deficitu a efektivity návrhů na jeho snižování.

Metodika

Diplomová práce bude rozdělena na teoretickou a analytickou část. V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy a skutečnosti, které vedou ke vzniku státního dluhu a to formou literární rešerše. V analytické části budou data zpracována a zhodnocena prostřednictvím matematicko-statistických metod. V závěrečné části práce bude provedeno celkové vyhodnocení dílčích výsledků včetně návrhů a doporučení. Při vytváření diplomové práce bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza, syntéza a komparace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

státní rozpočet, státní deficit, veřejné finance, fiskální nerovnováha, finanční krize, snižování deficitu

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef, a další. 2012. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. str. 206. ISBN 978-80-7380-369-8
- BRČÁK, Josef; SEKERKA Bohuslav, Makroekonomie, Plzeň, Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5
- DVOŘÁK, Pavel, Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize, C H Beck, 2008, 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1
- JANÁČKOVÁ, Stanislava [et al.], Strukturální schodek rozpočtu, Sborník textů. ISBN 978-80-87460-10-8
- JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. Globální problém světa v ekonomických souvislostech. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 352 s. ISBN 978-80-7400-326-4
- KOHOUT, Pavel. Finance po krizi důsledky hospodářské recese a co bude dál. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5
- NAHODIL, František, Veřejné finance v České republice, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, 368s. ISBN 9788073801625
- PEHE, Jiří a kolektiv. Krize, nebo konec kapitalismu? 2012, str. 296. ISBN 978-80-7260-267-4
- PEKOVÁ, Jitka, Veřejné finance teorie a praxe v ČR, Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 642 s. ISBN 9788073576981
- ROUBINI, Nouriel. Krizová ekonomie budoucnost finančnictví. 2011. ISBN 978-80-247-4102-4
- ŠVEJNAR, Jan, Jak inteligentně reformovat veřejné finance. ISBN 978-80-7344-199-9
- TOMŠÍK, Vladimír. Ekonomie a zdravý rozum. 1. vyd. Praha: Fragment, 2011. ISBN 978-80-253-1393-0

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Ondřej Škubna

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza státního dluhu ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Ondřejovi Škubnovi za odborné vedení, rady, připomínky a ochotu pomoci, jež mi poskytl během zpracování mé diplomové práce.

Analýza státního dluhu v ČR

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na analýzu státního dluhu v České republice v letech 1994 – 2014. V teoretické části práce jsou vysvětleny pojmy týkající se veřejných financí, státního rozpočtu, rozpočtového deficitu a státního dluhu. V této části je také vysvětlen pojem Maastrichtská smlouva, která obsahuje základní podmínky pro země, které chtějí přijmout společnou měnu euro.

V praktickém oddíle je představen vznik a struktura státního deficitu, který představuje nevyváženou stranu příjmů a výdajů státního rozpočtu, tedy situaci, kdy výdajová stránka je vyšší než příjmová. Dále jsou identifikovány trendy a důsledky státního deficitu, kdy přímým důsledkem je vznik státního dluhu. Práce se zaměřuje také na strukturu státního dluhu; především se zabývá rozdělením na dluh domácí a zahraniční.

Nejvýznamnějším důsledkem státního dluhu je dluhová služba, která představuje úrokové náklady na obsluhu státního dluhu. Dluhová služba významně zatěžuje státní rozpočet a vysoký dluh může odradit investory nebo může mít případně dopad na plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií. Ta se Česká republika zavázala plnit při svém vstupu do Evropské unie v roce 2004 a jejich plnění je předpokladem k přijetí společné měny euro.

Klíčová slova: veřejné finance, státní deficit, konvergenční kritéria, státní dluh, dluhová služba, domácí dluh, zahraniční dluh, fiskální nerovnováha, dluhové krytí, státní cenné papíry.

Analysis of the State Debt in the Czech Republic

Summary

This thesis is focused on analysing the state debt in the Czech Republic between years 1994 and 2014. The theoretical part of this thesis explains the concepts related to public finances, the state budget, the budget deficit, and the national debt. It also explains the concept of the Maastricht Treaty, which contains the basic conditions for countries wishing to adopt the euro currency.

The practical part describes the formation and structure of the state deficit, which represents the unbalanced revenue and expenditure of the state budget (i.e. the expenditure is higher than the income). Furthermore it is identified the trends and consequences of the state deficit (e.g. when direct consequence is the emergence of sovereign debt). This thesis also focuses on the structure of the public debt, especially with regard to the division of the domestic debt and foreign debt. The most significant consequence of the state debt is the debt service, which represents the interest costs on the national debt. The debt service burdens significantly the state budget deficit. High debt service may discourage investors or may possibly have an impact on the fulfilment of the Maastricht convergence criteria which the Czech Republic committed to fulfil when joined the European Union in 2004 which implementation is the prerequisite for receiving the common currency euro.

Keywords: public finance, government deficit, convergence criteria, national debt, debt service, domestic debt, foreign debt, fiscal imbalances, debt coverage, government securities.

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Veřejné finance	14
3.2 Rozpočtová a fiskální politika.....	16
3.2.1 Rozpočtová soustava.....	16
3.2.2 Státní rozpočet	18
3.2.3 Příjmy státního rozpočtu	19
3.2.4 Výdaje státního rozpočtu	20
3.3 Krátkodobá fiskální nerovnováha – rozpočtový deficit.....	21
3.3.1 Financování rozpočtového deficitu.....	22
3.3.2 Důsledky rozpočtového deficitu	28
3.4 Dlouhodobá fiskální nerovnováha – veřejný dluh	30
3.5 ČR v EU	31
3.6 Metodika vykazování rozpočtového deficitu	33
3.7 Návrhy na snižování dluhového problému	34
4 Vlastní práce	36
4.1 Analýza vzniku státního deficitu.....	36
4.1.1 Struktura deficitu státního rozpočtu.....	37
4.2 Návrhy na snižování deficitu	65
4.3 Důsledek státního deficitu.....	65
4.4 Struktura státního dluhu	66
4.5 Důsledky státního dluhu.....	73
5 Výsledky a diskuze	81
6 Závěr.....	83
7 Seznam knižních zdrojů	86

Seznam grafů

Graf 1: Plánované a skutečné saldo státního rozpočtu	39
Graf 2: Předpokládané a skutečné příjmy	63
Graf 3: Předpokládané a skutečné výdaje	63
Graf 4: Struktura státního dluhu v letech 1994 - 2014 (v %)	68
Graf 5: Státní dluh v letech 1994 – 2014 (v mld. Kč)	70
Graf 6: Vývoj veřejného deficitu v poměru k HDP (v %).....	75
Graf 7: Vývoj veřejného dluhu v poměru k HDP (v %).....	76
Graf 8: Podíl úrokových výdajů na obsluhu státního dluhu (v %)	80

Seznam schémat

Schéma 1: Rozpočtová soustava ČR	17
Schéma 2: Příjmy státního rozpočtu	40
Schéma 3: Daňové příjmy.....	41
Schéma 4: Výdaje státního rozpočtu	42

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam primárních dealerů státní dluhopisů ČR, platný ke dni 4. 1. 2016.....	27
Tabulka 2: Schválené a skutečné saldo státního rozpočtu v letech 1994 – 2014	38
Tabulka 3: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2010	43
Tabulka 4: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2011	47
Tabulka 5: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2012	50
Tabulka 6: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013	54
Tabulka 7: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2014	57
Tabulka 8: Souhrnná analýza příjmů a výdajů za období 2010 – 2014.....	61
Tabulka 9: Schválený a skutečný deficit SR	64
Tabulka 10: Vývoj podílu domácího a zahraničního dluhu v letech 1994 – 2014	67
Tabulka 11: Státní dluh v letech 1994 - 2014	69
Tabulka 12: Deskriptivní statistika státního dluhu v letech 1994 - 2014	72
Tabulka 13: Plnění konvergenčních kritérií v období 1994 – 2014	74
Tabulka 14: Úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu v letech 1994 - 2014	78

Použité zkratky

CEB	Rozvojová banka Rady Evropy
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EIB	Evropská investiční banka
EU	Evropská unie
FO	Fyzické osoby
HDP	Hrubý domácí produkt
Kč	Koruna česká
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
PO	Právnícké osoby
SDD	Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy
SF	Státní fond
SPP	Státní pokladniční poukázky
SR	Státní rozpočet
SZ	Sociální zabezpečení

1 Úvod

Tato diplomová práce se zabývá analýzou a vývojem státního dluhu v České republice v letech 1994 – 2014.

Toto téma jsem zvolila především z toho důvodu, že záležitost státního dluhu se týká nás všech, včetně budoucí generace a proto by člověk měl mít alespoň základní představu o této problematice.

Důležitá je zejména znalost v oblasti vzniku státního deficitu, kdy je nevyvážená strana příjmů a výdajů státního rozpočtu. Výdajová stránka je vyšší než příjmová. Stát tak rozdělí mezi obyvatele více, než vybral. Proto je vhodné získat přibližný obraz o tom, kolik stát vybere na finančních prostředcích ve formě státních příjmů a kolik stát vydá finančních prostředků prostřednictvím státních výdajů. Pro představu největší složku veřejných výdajů tvoří mandatorní výdaje (až 80 %), které jsou povinné a tvoří je např. sociální dávky, důchody nebo výdaje na dluhovou službu. Důsledkem je, že už nezůstávají dostatečné prostředky na investiční projekty (infrastruktura, zdravotnictví, školství, věda atd.). Většina výdajů je spotřebního charakteru, nikoliv investičního.

Nezbytné je také sledovat trendy a důsledky dlouhodobého deficitu státního rozpočtu, kdy přímým důsledkem je vznik státního dluhu. Státní dluh se z dlouhodobého hlediska stále zvyšuje a stává se závažným problémem. Měli bychom si tedy položit otázku; jaká je hlavní příčina zvyšování státního dluhu.

Dále je zajímavá oblast struktury státního dluhu, čili kolik Česká republika dluží domácím subjektům a kolik dluží naopak zahraničním subjektům v cizí měně. Deficit státního dluhu a jeho úroky se musí splácet a to významně zatěžuje státní rozpočet dané země. Vysoký dluh může odradit investory, což může mít nepříznivý dopad na ekonomiku.

Práce se také věnuje problematice Maastrichtských konvergenčních kritérií, která se ČR zavázala plnit při svém vstupu do Evropské unie v roce 2004 a jejíž plnění je předpokladem k přijetí společné měny euro.

Příliš vysoký státní deficit a nesplnění základních kritérií, která jsou obsažena v Maastrichtské smlouvě, může Českou republiku oddálit od přijetí eura.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tato diplomová práce by měla objasnit problematiku státního dluhu, kdy hlavním cílem je analyzovat vznik a vývojovou tendenci státního deficitu v České republice a zhodnotit důsledky státního deficitu a efektivitu návrhů na jeho snižování.

Analýza se týká státního dluhu v letech 1994 -2014.

Dílčím cílem diplomové práce je zhodnotit zda Česká republika dosahuje Maastrichtských konvergenčních kritérií, která jsou nezbytná pro přijetí společné měny euro.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, první část je zpracována formou literární rešerše, kde jsou vysvětleny základní pojmy týkající se veřejných financí a státního dluhu.

Předpokladem k zpracování literární rešerše je nastudování problematiky veřejného sektoru a veřejných financí. Ke zpracování diplomové práce jsou aplikovány deskriptivní a komparativní metody zkoumání. Při zpracování literární rešerše se vychází z odborné literatury, zaměřené na veřejné finance a dále z platné legislativy, která je dostupná online na internetových stránkách.

Druhou část diplomové práce tvoří praktický oddíl, který je zaměřen na analýzu státního dluhu v České republice. Jsou využita zpracovaná data o státním dluhu, získaná od Ministerstva financí České republiky z roku 2016, Českého statistického úřadu a České národní banky též z roku 2016; vychází se především z internetových stránek jmenovaných institucí.

V praktickém oddíle je nejdříve zahrnuta analýza státního deficitu, která je zaměřena na schválené a skutečné saldo státního rozpočtu a procentuální vyjádření plnění státního rozpočtu, včetně podrobnější analýzy celkových příjmů a celkových výdajů v letech 2010 – 2014. Tato analýza je zaměřena na výši příjmů a výdajů státního rozpočtu, jak se daří plnit plánované příjmy a výdaje a jaký je meziroční růst v tomto sledovaném

období. Vzhledem k objemu veškerých příjmů a výdajů je dále pomocí schémat vyjádřen obsah příjmů a výdajů státního rozpočtu.

V další části praktického oddílu jsou předloženy možné návrhy na snižování deficitu státního rozpočtu.

Dále jsou identifikovány důsledky deficitu, kdy přímým důsledkem je státní dluh. Následuje analýza struktury státního dluhu v letech 1994 – 2014, kde je provedena analýza vývoje domácího a zahraničního dluhu, včetně podílu domácího dluhu a zahraničního dluhu na celkovém dluhu.

Dále jsou v praktickém oddílu vyjádřeny důsledky státního dluhu v časové řadě od roku 1994 do roku 2014; je zde analyzováno plnění konvergenčních kritérií včetně grafického znázornění.

Nakonec je analyzována kategorie dluhové služby, kde je zobrazen podíl úroků domácího dluhu a podíl úroků zahraničního dluhu k celkovým úrokům státního dluhu.

Výpočty jsou realizovány prostřednictvím programu MS Office Excel. Použitými metodami jsou především deskripce, analýza, syntéza a komparace.

3 Teoretická východiska

3.1 Veřejné finance

Veřejné finance je specifické označení pro finanční vztahy a operace, které se uskutečňují v rámci ekonomického systému mezi státními orgány a institucemi veřejné správy a mezi dalšími subjekty, kterými jsou občané, domácnosti, firmy případně neziskové organizace. Cílem těchto vztahů je zabezpečovat veřejné statky, financovat transfery a podporovat *ekonomické subjekty*. (Peková, 2008)

Státní dluh je důsledkem deficitního hospodaření a vzniká v souvislosti s existencí veřejných financí. Neefektivní alokace zdrojů je problémem, který nás provází v uplynulých několika letech. Trh postupně selhává. Důsledkem selhávání trhu je existence veřejného sektoru a státních zásahů, a tedy i smíšená ekonomika. Příčiny tržního selhání rozdělujeme na mikroekonomické, makroekonomické a mimoekonomické. (Peková, 2008)

Mikroekonomické příčiny tržního selhání zahrnují existenci přirozeného monopolu (tendence k monopolizaci trhu), výskyt externalit nebo nedostatečnou informovanost (dochází tak i k neefektivnosti alokace zdrojů). Aby se zmírnila tato selhání, stát vykonává **alokační fiskální funkci**. Dále v důsledku monopolizace trhu může přistupovat např. k regulaci cen. (Peková, 2008)

- **Makroekonomické příčiny** způsobuje nestabilita pěti veličin a to produktu (úroveň a tempo růstu), cenové hladiny (stabilita), zaměstnanosti (úroveň nezaměstnanosti), rovnováhy vývozu a dovozu a stability měnového kurzu. Pokud stát zasahuje do jejich vývoje, pak mluvíme o **stabilizační fiskální funkci**.
- **Mimoekonomické příčiny** tržního selhání se charakterizují snahou dosáhnout spravedlnosti v rámci rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti. Zasahuje-li stát do tržního rozdělování důchodů a bohatství skrze fiskální nástroje pak provádí **redistribuční fiskální funkci**. (Hamerníková, Kubátová 2004)

Další funkcí veřejných rozpočtů je **funkce regulační**, která tlumí negativní důsledky nerovnovážného stavu ekonomiky (regulace příjmů a výdajů státního rozpočtu) a **funkce kontrolní**, která zajišťuje dozor nad příjmy a výdaji, zajímá se o to, zda byly využity v souladu s veřejnými zájmy. (Žehrová, 2010)

Peněžní vztahy mezi ekonomickými subjekty, které jsou označovány jako finance, mají v tržním prostředí dva typické rysy a to živelnost a dobrovolnost. Živelnost představuje fakt, že tyto transakce nejsou nikým centrálně plánovány a organizovány. Dobrovolnost se vyznačuje tím, že v okamžiku realizace kontraktu se obě strany domnívají, že je pro ně výhodný. (Dvořák, 2008)

Dle Dvořáka (2008): „ *Živelnost a dobrovolnost je typická jak pro finance podnikové, tak pro finance domácností: **neplatí však pro finance veřejné, tzn. ty peněžní vztahy, kterých se účastní stát. Tyto vztahy nejsou živelné, ale podléhají vládnímu finančnímu plánu, který po schválení parlamentem nabývá dokonce podobu zákona. Pro tyto specifické peněžní vztahy platí odlišné principy (nenávratnost, neekvivalence a nedobrovolnost).***“

Princip návratnosti představuje např. úvěr, pokud dlužník vypůjčenou částku neuhradí, lze tuto povinnost legislativně vymáhat. **Princip nenávratnosti** znamená, že plátce daně (peněžní částky) nevzniká žádný právní nárok na její vrácení ani na žádnou jinou protislužbu. Stát si tuto částku neoponechá, ale použije ji na uhrazení veřejných výdajů. Vzhledem k trvalým rozpočtovým deficitům, stát rozdělí mezi obyvatele více, než vybírá. (Dvořák, 2008)

Princip neekvivalence vyjadřuje, že čerpání výdajů státního rozpočtu a placení daní není ekvivalentní. To znamená, že příspěvek jednotlivce do veřejného rozpočtu neodpovídá jeho čerpání. **Princip nedobrovolnosti** je charakterizován následovně: Z racionálních důvodů by žádný ekonomický subjekt dobrovolně nevstoupil do výše uvedených vztahů, a proto jsou v demokratické společnosti pohyby peněz od ekonomických subjektů vynuceny zákonem. (Dvořák, 2008)

Dle Dvořáka (2008): „ *Systémy založené na prioritě redistribuční funkce veřejných financí mají vzhledem k finanční náročnosti většiny sociálních programů a nemožnosti jejich plného financování z daní tendenci k deficitu. Rozpočtový deficit se v nich stává běžným a trvalým jevem.*

3.2 Rozpočtová a fiskální politika

Rozpočtová politika se skládá z postupů (vztahy a nástroje), které jsou využívány při vytváření veřejné rozpočtové soustavy na centrální, regionální a místní úrovni. Cílem je získat finanční prostředky (alokační funkce) na financování veřejných výdajů (redistribuční funkce) s ohledem na zásady efektivního rozpočtování. Důležitá je reálnost a úplnost, dlouhodobá vyrovnanost a publicita. (Hamerníková, Kubátová, 2004)

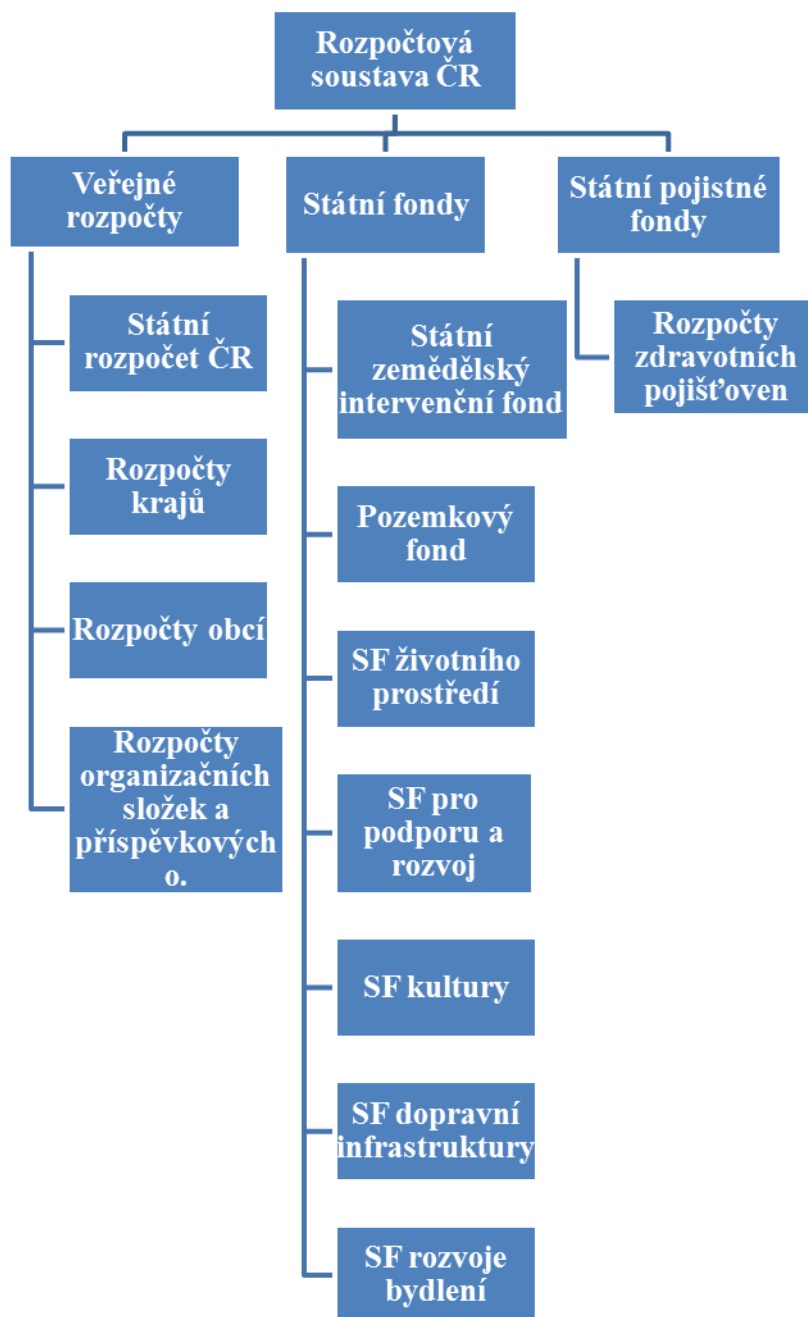
Sestavování veřejného rozpočtu je opakující se proces a rozpočtové období má délku 1 roku (kalendářní rok). Racionálnější je přístup k tvorbě rozpočtu z dlouhodobého hlediska, hlavním důvodem je to, že část veřejných výdajů je kapitálového charakteru. Proto jsou sestavovány střednědobé a dlouhodobé výhledy. Veřejný rozpočet centrální vlády je nejdůležitější položkou rozpočtové politiky, představuje základní poměry a spojitosti mezi vládními příjmy a výdaji. (Hamerníková, Kubátová, 2004)

Prostřednictvím **fiskální politiky** vláda realizuje své příjmové a výdajové programy a tím ovlivňuje agregátní poptávku a nabídku. Jejimi nástroji dosahuje ekonomického růstu a přirozené míry zaměstnanosti. Fiskální politika může být expanzivního nebo restriktivního charakteru. Expanzivní politika využívá přímé a nepřímé nástroje. K přímým nástrojům řadíme zvyšování vládních výdajů, důsledkem zvyšování výdajů je růst agregátní poptávky. K nepřímým nástrojům patří například snižování míry zdanění nebo zvyšování transferů. To má za následek vyšší disponibilní důchod obyvatel a díky tomu obyvatelé nakupují více statků a služeb. Dále mohou narůstat investice. Fiskální nástroje mají značný vliv na rozpočtové změny a rozpočtový deficit. Příliš intenzivní fiskální expanzivní politika může způsobit nárůst deficitu veřejných financí a fiskální restriktivní politika naopak přebytek veřejných financí. (Nahodil, 2009)

3.2.1 Rozpočtová soustava

Rozpočtová soustava se řídí příslušnými právními předpisy a je tvořena státním rozpočtem ČR, rozpočty krajů a rozpočty municipalit, viz schéma č. 1. Vedle soustavy veřejných rozpočtů jsou zde také státní účelové peněžní fondy a fondy zdravotních pojišťoven. (Žehrová, 2010)

Schéma 1: Rozpočtová soustava ČR

Zdroj: Žehrová, 2010, str. 189. Vlastní zpracování.

3.2.2 Státní rozpočet

Státní rozpočet je nejdůležitější součástí veřejných rozpočtů. Nachází se v něm největší část příjmů rozpočtové soustavy. Pro stát je to důležitý nástroj, jehož prostřednictvím financuje a zabezpečuje veřejné statky pro obyvatelstvo. Rozpočet funguje na základě nenávratnosti a neekvivalentnosti dělení. (Peková, 2008)

Na státní rozpočet může být nahlíženo z více hledisek (ekonomického, účetního, právního aj.). Dále můžeme státní rozpočet definovat jako:

- **centralizovaný peněžní fond** - fond peněžních prostředků v působnosti státu, založený na nenávratnosti, neekvivalentnosti a nedobrovolnosti rozdělování;
- **bilanci příjmů a výdajů** – účetní pojetí rozpočtu, rozvrhy příjmů a výdajů státu;
- **finanční plán** – plán na rozpočtové období v podobě zákona na délku 1 roku. Obsahuje rozpočtovou závěrku, která představuje bilanci státního hospodaření. Dále obsahuje střednědobé a dlouhodobé rozpočtové výkazy;
- **ekonomický vztah** – získávání a rozdělování peněžních prostředků, finanční kategorie zahrnující daně, clo, státní půjčky, transfery, dotace aj;
- **právní normu** – forma finančního zákona, kterou schválil Parlament ČR. (Vybíhal, 1995)

Státní rozpočet může být:

- **vyrovnaný** - znamená to, že veřejné příjmy se rovnají veřejným výdajům (**příjmy=výdaje**).
- **přebytkový** – stav, kdy veřejné příjmy převyšují veřejné výdaje, to má za následek vznik krátkodobé fiskální nerovnováhy, to znamená nesoulad mezi rozpočtovými příjmy a rozpočtovými výdaji (**příjmy>výdaje**).
- **deficitní** – stav, kdy veřejné příjmy jsou nižší než veřejné výdaje. Následkem je také vznik krátkodobé fiskální nerovnováhy (**příjmy<výdaje**). (Hamerníková, Kubátová, 2004)

3.2.3 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu tvoří největší podíl ve veřejných příjmech.

Podle Pekové (2008): „*Veřejné příjmy se významně podílejí na přerozdělování hrubého domácího produktu, a to nenávratným způsobem.*“

Na rozdělení příjmů státního rozpočtu můžeme pohlížet z mnoha hledisek. Každé hledisko specifikuje konkrétní stránky příjmů.

Důležitým hlediskem pro třídění příjmů v rozpočtové skladbě je třídění z hlediska návratnosti:

- **nenávratné příjmy (neúvěrové)** – tvoří hlavní část příjmů, daně, dávky, poplatky, prodeje státního majetku;
- **návratné příjmy (úvěrové)** – vyrovnávají bilanci státního rozpočtu;
 - **krátkodobé** – splatnost do 1 roku, emise pokladničních poukázek;
 - **dlouhodobé** – splatnost delší než 1 rok, emise státních dluhopisů.
(Hamerníková, Kubátová, 2004)

Dále můžeme příjmy rozdělit na:

- **běžné**
 - **daňové** – daně, clo;
 - **nedaňové** – poplatky, sankce, příjmy z prodeje nekapitálového majetku;
- **kapitálové** – příjmy z prodeje dlouhodobého nebo finančního majetku.
- **dotace**
 - **investiční**
 - **neinvestiční** (Hamerníková, Kubátová, 2004)

Daně

Daň je povinná platba, kterou ukládá zákon. Daň je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová. Daně tvoří největší podíl na veřejných příjmech společně se sociálním

a zdravotním pojištěním. Z celkových příjmů tvoří více jak 90% státních příjmů. Daně rozdělujeme na daně **přímé** a **nepřímé**. (Vančurová, Lachová, 2010)

Přímé daně se charakterizují, jako bezprostřední vyměření daně poplatníkovi na základě jeho důchodu nebo majetku. Poplatník se dani nemůže vyhnout a ani ji přenést na cizí ekonomický subjekt. Nepřímé daně jsou zahrnuty v cenách zboží a služeb.

Nepřímé daně neberou v potaz důchodovou ani majetkovou situaci ekonomického subjektu, protože jsou vyměřeny ve stejné výši pro všechny. (Vančurová, Lachová, 2010)

Poplatky

Poplatky představují cenu za zboží nebo služby, jež poskytuje veřejný sektor. Odlišují se od daní pro svou dobrovolnost, účelovost a ekvivalentnost. Pokuty se vyznačují také tím, že nemají protihodnotu (překročení povolené rychlosti aj., výjimku tvoří správní poplatky). (Hamerníková, Kubátová, 2004)

Poplatky rozumíme například: **poplatky placené za produkci veřejných podniků** (televizní a rozhlasové poplatky), **správní poplatky** mají určitou protihodnotu (vystavení občanského průkazu, cestovního pasu, výpis z rejstříků trestů aj.) a **licenční a notářské úkony**. (Hamerníková, Kubátová, 2004)

Clo

Clo se podobá dani. Jedná se o neúčelovou platbu do státního rozpočtu při placení zboží nebo služby, která přechází přes státní hranice. Hlavní funkcí cla je funkce ochranná, kdy ochraňuje vnitřní trh před dovezeným zbožím z okolních států. Další funkcí je funkce fiskální. ČR po vstupu do EU dodržuje jednotnou celní politiku. (Kubátová, 2006)

3.2.4 Výdaje státního rozpočtu

Podle Žehrové (2010): „*Výdaje státního rozpočtu představují nenávratné rozdělování. Jejich prostřednictvím se zabezpečují základní funkce státu.*“

Výdaje státního rozpočtu nejvíce ovlivňuje složka mandatorních výdajů, které nepřetržitě rostou. Na základě dynamiky růstu výdajů státního rozpočtu, která převyšuje

dynamiku růstu příjmů státního rozpočtu, dochází k dlouhodobému vykazování deficitního rozpočtu. (Žehrová, 2010)

Výdaje můžeme rozdělit na **běžné (neinvestiční)** a **kapitálová (investiční)**.

Běžné výdaje mají opakující se charakter; trvale rostou. To je způsobeno zejména složkou mandatorních výdajů, jedná se o výdaje, které jsou dané zákonem, a každoročně se musím dodržovat. Do mandatorních výdajů zahrnujeme transferové platby, kam spadají starobní důchody, nemocenské dávky, dávky státní sociální podpory a ostatní sociální dávky, státní příspěvky na penzijní připojištění a stavební spoření. Tyto platby stát poskytuje bez požadované protihodnoty. Pokud bychom chtěli dosáhnout snížení mandatorních výdajů, pak by si to vyžádalo celou řadu zákonných úprav a změn zákona. (Peková, 2008)

Do mandatorních výdajů patří tzv. kvazimandatorní výdaje, které jsou spojeny např. s dluhovou službou. Dále můžeme do kvazimandatorních výdajů zahrnout platby zaměstnancům veřejného sektoru. Další výdaje jsou spojeny se členstvím v EU (členské poplatky), členstvím v NATO či OSN. (Peková, 2008)

Kapitálové výdaje státního rozpočtu v posledních letech netvoří tak významnou část celkových výdajů. Zahrnujeme sem nejrůznější druhy investic, pořízení dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku či pořízení pozemků. Rozhodující část kapitálových výdajů je zajišťována z rozpočtu obcí. (Peková, 2008)

3.3 Krátkodobá fiskální nerovnováha – rozpočtový deficit

Státní deficit je následkem krátkodobé fiskální nerovnováhy za jedno rozpočtové období, které začíná sestavením a schválením státního rozpočtu a končí schválením státního závěrečného účtu. (Dvořák, 2008)

Rozpočtový deficit způsobuje mnoho faktorů, z hlediska vlivu na rozpočtový deficit rozlišujeme příčiny způsobující aktivní deficit a příčiny způsobující pasivní deficit.

Aktivní neboli strukturální deficit je výsledkem rozhodnutí vlády a má plánovaný charakter. Může vznikat v souvislosti s aplikací expanzivní fiskální politiky vlády. Aplikace fiskální politiky představuje opatření, která vedou k růstu veřejných výdajů nebo k snížení rozpočtových příjmů (daní), důvodem těchto opatření může být tzv. vládní populismus. Dále může vzniknout v době, kdy je zapotřebí rozložit důsledky

výdajového šoku (např. při náhlém zvýšení cen surovin), důvodem je zabránění skokovému zvýšení daní. A aktivní deficit může také vznikat v důsledku snahy časově rozlišit daňové zatížení pro rozložení financování investic (dálnice, železnice aj.).

(Dvořák, 2008)

Pasivní neboli cyklický deficit vzniká jako důsledek hospodaření na konci rozpočtového období. Dochází k němu vlivem exogenních faktorů, které jsou obtížně ovlivnitelné a působí nezávisle na státu. Tyto faktory se vyznačují cyklickým a náhodným charakterem, nepůsobí permanentně. Jediným permanentně působícím činitelem je růst úroků z veřejného dluhu. (Dvořák, 2008)

Mezi exogenní faktory zahrnujeme:

- **hospodářský pokles** – snižuje daňové výnosy nebo zvyšuje veřejné výdaje nebo způsobuje oba jevy zároveň.
- **nákladové šoky** – postihuje instituce a podniky vlastněné státem (růst cen základních surovin).
- **mimořádné události** – přírodní katastrofy, válečný konflikt, vyžádá si mimořádné zvýšení vládních výdajů.
- **nárůst úroků** – základní příčina pasivní složky, vyznačuje se setrvačností a dynamikou. Ve snaze nezohlednit tento vliv při zhodnocení vládní fiskální politiky se využívá pojem primární deficit. Výpočet stanovuje, že na straně rozpočtových výdajů jsou odečteny úroky z veřejného dluhu. Tím pádem je primární deficit vždy nižší než deficit skutečný. Tvoří-li primární saldo přebytek a skutečné rozpočtové saldo je deficitní, znamená to, že skutečný deficit je důsledek úroků z veřejného dluhu. (Dvořák, 2008)

3.3.1 Financování rozpočtového deficitu

Existující rozpočtový deficit je nutno nějakým způsobem financovat (krýt).

Rozpočtový deficit můžeme překlenout následujícími způsoby:

- **dluhovým krytím** – znamená transformaci rozpočtového deficitu do veřejného dluhu (ať už domácího či zahraničního). Mění objem emitovaných vládních obligací.

- **peněžním krytím** – představuje transformaci rozpočtového deficitu do nárůstu monetární báze.
- **krytím z výnosů prodeje aktiv** – kompenzuje rozpočtový deficit výnosem z prodeje hmotných vládních aktiv (např. privatizace státního majetku). (Dvořák, 2008)

Následující rovnice vyjadřuje rozpočtový deficit a možné způsoby jeho financování.

$$-(T - G_C - G_I) = B^{gp} + B^{cb} + B^{gf}$$

T – celkové daňové příjmy

G_C - vládní spotřební výdaje

G_I – vládní investiční výdaje

B^{gp} – prodej vládních obligací soukromému sektoru

B^{cb} – půjčka od centrální banky

B^{gf} - prodej vládních obligací do zahraničí

*jednotkou je suma peněz

Levá strana zobrazuje rozpočtový deficit a pravá strana způsoby jeho financování. Každý zvolený způsob krytí rozpočtového deficitu má jiný vliv na makroekonomické účinky. (Dvořák, 2008)

Dluhové krytí

Dluhové krytí představuje prodej vládních obligací (státních cenných papírů) domácím nebo zahraničním subjektům. Tento způsob financování způsobuje růst domácího a zahraničního veřejného dluhu. Hrubý státní dluh je hlavní položkou centrální vlády, představuje cca 95 % celkové hrubé zadluženosti sektoru vládních institucí národního hospodářství. (Dvořák, 2008)

Při dluhovém krytí nastává omezení ve formě omezené absorpční schopnosti domácího sektoru. To představuje rozdíl mezi soukromými úsporami, investicemi a saldem běžného účtu platební bilance. Pokud veřejný sektor získává chybějící finanční prostředky

u soukromého sektoru, způsobuje to snížení spotřeby soukromého sektoru. Pokud se nedostává domácích zdrojů, přistupuje se k zahraničním zdrojům, zde jsou rizikem kurzové rozdíly a tlak na to mít dostatek zahraniční měny. Následkem může být snížení importu. (Dvořák, 2008)

Peněžní krytí

Peněžní krytí znamená čerpání úvěru od ČNB. ČNB může nabídnout přímý úvěr vládě nebo přímo koupit státní dluhopisy. Tento způsob financování deficitu vyvolává tzv. monetizaci deficitu, neboli zvýšení monetární báze (množství peněz v oběhu - inflace). Tento způsob krytí deficitu není v ČR aplikován, z důvodu požadavku na nezávislost ČNB a je legislativně zakázán v EU. (Dvořák, 2008)

Krytí z výnosů prodeje aktiv

Krytí z výnosů z prodeje aktiv nelze využívat opakovaně a dlouhodobě.

Státní cenné papíry

Česká republika v zastoupení Ministerstva financí je emitentem státních dluhopisů a to podle zákona č. 190/2004 Sb. o dluhopisech.

K financování krátkodobého státního dluhu jsou emitovány krátkodobé dluhopisy se splatností do 1 roku. Obchodovatelné na peněžním trhu jsou státní pokladniční poukázky (SPP).

K financování dlouhodobého státního dluhu jsou využívány státní dluhopisy prodávány na kapitálovém trhu se splatností delší než 1 rok (SDD) a v případě předem schváleného schodku státního rozpočtu k financování krátkodobého dluhu.

Spořicí státní dluhopisy jsou poskytovány drobným investorům, zejména občanům ČR. Rozdíl oproti státním dluhopisům obchodovatelným na kapitálovém trhu, jsou tyto dluhopisy veřejně obchodovatelné. (MFČR [online], 2016)

Státní pokladniční poukázky

Představují dluhopisy peněžního trhu. Jsou emitovány bez kupónů a jsou prodávány za nižší cenu, než je jejich jmenovitá hodnota (výnos je rozdíl mezi emisní cenou a

jmenovitou hodnotou). Jmenovitá hodnota je 1 mil. Kč. Jsou to zaknihované cenné papíry a jejich evidenci vede ČNB. Jsou prodávané formou holandské aukce členům skupiny primárních dealerů. (MFČR [online], 2016)

Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy

Jsou to fixně i variabilně úročené dluhopisy, které mají jmenovitou hodnotu 10 000 Kč a doba splatnosti je od 3 let výše. Představují zaknihované cenné papíry, které jsou evidovány v centrálním depozitáři cenných papírů, a.s. Jsou poskytovány primárním dealerům prostřednictvím elektronického systému Bloomberg. (MFČR [online], 2016)

Spořicí státní dluhopisy

Úročeny jsou fixně i variabilně a nejsou obchodovatelné na regulovaném trhu. Jejich splacení jmenovité hodnoty je k datu splatnosti. Jmenovitá hodnota je 1 Kč a doba splatnosti od 1 roku výše. Představují zaknihované cenné papíry a jsou evidovány v samostatné evidenci státních dluhopisů pod Ministerstvem financí. Prodávají se drobným investorům přes smluvní distributory nebo přes elektronický přístup. Rozlišujeme několik druhů: diskontované, kuponové, prémiové, proti-inflační a reinvestiční. (MFČR [online], 2016)¹

Přímé úvěry

Evropská investiční banka (EIB)

EIB představuje autonomní orgán v rámci struktury EU. Vznikla v roce 1958 podepsáním Římské smlouvy v rámci rozhodnutí o založení Evropského společenství.

Hlavním účelem založení bylo financování kapitálových investičních politik EU. Hlavní sídlo je v Lucembursku. Hlavní aktivity EIB se nachází v členských státech, mimo území EU se angažuje na uskutečňování politiky EU a poskytuje úvěry zhruba 150 zemím

¹MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/financni-nastroje>

světa. Finanční prostředky na uskutečňování svých činností získává EIB na mezinárodních finančních trzích.

V ČR EIB působí od roku 1992. Při vstupu ČR do EU se ČR stala také členem EIB. Podíl ČR na upsaném kapitálu EIB je přibližně 0,761% (1 851 369 500 EUR). Od roku 1992 – 2015 EIB uzavřela s ČR úvěrové smlouvy v celkové hodnotě 17 468 mil. EUR. Z přímých úvěrů se jedná především o projekty na výstavbu dálničních úseků, prevence před povodněmi, výstavba nového univerzitního kampusu MU Brno aj. (MFČR, [online], 2016)²

Rozvojová banka Rady Evropy (CEB)

Rozvojová banka byla založena v roce 1956 a představuje multilaterální³ rozvojovou banku se sociálním zaměřením. Je hlavním nástrojem politiky solidarity rozvíjené Radou Evropy a je právně i finančně nezávislá. CEB získává svoji aktivitu na upsaném kapitálu a vlastních disponibilních prostředcích.

Hlavním sídlem CEB je Paříž. Prioritou CEB je pomáhat řešit sociální problémy v členských zemích především v oblasti pomoci uprchlíkům, přistěhovalcům, obětem přírodních nebo ekologických katastrof. CEB podporuje rozvoj sociálních investičních programů podle svých požadavků a poskytuje tak půjčky svým členským státům.

ČR je členem CEB od roku 1999. Podíl ČR na upsaném kapitálu CEB představuje 0,786% (43 037 000 EUR). (MFČR, [online], 2016)⁴

Prodej státních cenných papírů probíhá na primárním a sekundárním trhu.

Na primárním trhu probíhají aukce střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů (SDD) a státních pokladničních poukázek (SPP). Účastnit se těchto aukcí může

² MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-instituce/eib-evropska-investicni-banka-11649>

³ mnohostranný

⁴ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/mezinarodni-instituce/ceb-rozvojova-banka-rady-evropy-11647>

jen primární dealer, který má uzavřenou dohodu o plnění funkce dealera u Ministerstva financí.

Primární dealeři předkládají své objednávky do aukce SDD elektronicky přes systém Bloomberg a objednávky do aukce pokladničních poukázek (SPP) podávají také elektronicky prostřednictvím systému krátkodobých dluhopisů (SKD).

(MFČR, [online], 2016)⁵

Tabulka 1: Seznam primárních dealerů státní dluhopisů ČR, platný ke dni 4. 1. 2016

Primární dealeři státních dluhopisů ČR
Citibank Europe plc
Erste Group Bank AG / Česká spořitelna, a.s.
KBC Bank NV / Československá obchodní banka, a.s.
Deutsche Bank AG
Goldman Sachs International
HSBC Bank plc
ING Bank N.V.
J. P. Morgan Securities plc
Morgan Stanley & Co International PLC
Société Générale / Komerční banka, a.s.
PPF banka a.s.
UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s.

Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

⁵ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/primarni-dealeri/seznam-dealeru>

Sekundární trh

Na sekundárním trhu se obchoduje již s vydanými cennými papíry. Primární dealeři zde mají úlohu tvůrců trhu a mají exkluzivní přístup do primárních aukcí státních dluhopisů a operací Ministerstva financí na sekundárním trhu. Těmito operacemi jsou zpětné odkupy, výměny dluhopisů, přímé sekundární prodeje, půjčování dluhopisů nebo repo operace. (MFČR, [online], 2016)⁶

3.3.2 Důsledky rozpočtového deficitu

Rating ČR

Při vzniku státního deficitu je nejdůležitější nalézt nejvhodnější profinancování za přijatelné úrokové sazby. Pokud by se deficit postupně neúměrně zvyšoval, následkem může být zhoršení ratingu pro ČR a to může zhoršit podmínky umístění našich dluhopisů v ČR a v zahraničí.

ČR je oceňována na finančních trzích, jako důvěryhodná, tím se snižují náklady na obsluhu státního dluhu, ČR se účtuje nízká riziková prémie.

Ratingová agentura Moody's oceňuje ČR hodnotou A1 (Aaa-D) stejnou hodnotu má např. Japonsko a Estonsko. Agentura Standard and Poor's určila ČR hodnotu AA- (AAA-D) tuto hodnotu má i např. Čína. A agentura Fitch přidává hodnotu A+ (Aaa – D) stejnou hodnotu má i Slovensko.

Ratingové agentury oceňují u ČR stabilní instituce, nízké zadlužení v cizích měnách a nezávislou centrální banku. Nižší známka než mají ostatní země například Lucembursko, Německo, Kanada aj. je především díky nižšímu HDP na obyvatele.

(ČNB, [online], 2016)⁷

⁶ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/sekundarni-trh/zakladni-informace>

⁷ ČNB [cit. 2016-03-19], dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/rating/

Důsledky rozpočtového deficitu můžeme rozdělit do 2 základních skupin:

- **důsledky rozpočtové (finanční);**
- **důsledky fiskální (makroekonomické).**

Důsledky rozpočtové jsou v krátkém období pozitivní; výhodou je, že zmírňují vládní rozpočtová omezení. Výhodné je to především v případech, kdy působí silné exogenní vlivy na výdajovou či příjmovou stránku rozpočtu. Je zde snaha o eliminaci negativních důsledků šokové změny. Druhým případem jsou efektivní veřejné investice, v situaci, kdy míra výnosu investice je vyšší než úroková míra z dluhu. V obou případech jde o dočasný vliv a dočasný deficit.

V dlouhém období jsou rozpočtová omezení negativní, neboť deficit musí být vždy kryt. Dlouhodobé dluhové krytí vyvolává rostoucí úrokovou finanční zátěž a zvětšování rozpočtových výsledků. (Dvořák, 2008)

Důsledky makroekonomické

Podle Dvořáka (2008): „*Oblast makroekonomických důsledků rozpočtového deficitu je dlouhodobě jednou z nejspornějších oblastí fiskální makroekonomie*“.

Dle standardní úvahy zvýšení rozpočtového deficitu znamená pokles národních úspor. Ten má rozdílné důsledky pro uzavřenou a pro otevřenou ekonomiku.

V otevřené ekonomice není přímý vztah mezi rozpočtovým deficitem a reálnou úrokovou mírou. Úroková míra je závislá na světové úrokové míře, která není vymezená vztahem investiční poptávky a nabídky úspor v zemi. Rozpočtový deficit v tomto případě zhoršuje čistou investiční pozici země. (Dvořák, 2008)

Rozlišujeme 3 základní teoretické názory:

- **neoklasický** – klasifikuje makroekonomické důsledky deficitu negativně a proto jej odmítá;
- **keynesiánský** – klasifikuje makroekonomické důsledky deficitu pozitivně a proto jej v určitých případech doporučuje;
- **neoricardiánský** – makroekonomické důsledky popírá a proto je v názoru na deficit neutrální. (Dvořák, 2008)

3.4 Dlouhodobá fiskální nerovnováha – veřejný dluh

Rozdíl mezi rozpočtovým deficitem a veřejným dluhem je ten, že veřejný dluh vychází z dlouhodobé fiskální nerovnováhy mezi veřejnými příjmy a výdaji.

Definice pojmů

Veřejný dluh – vyjadřuje pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatel. V ČR nazýváme veřejným dluhem souhrn všech prvků, které tvoří soustavu veřejných financí. Zahrnujeme sem dluh centrální vlády, mimorozpočtové fondy, fondy sociálního a zdravotního pojištění, krajů a obcí. Objem veřejného dluhu je vyšší než objem státního dluhu. (Dvořák, 2008)

Státní dluh – bývá někdy nesprávně zaměňován s veřejným dluhem. Státní dluh tvoří pouze dluh centrální vlády. V ČR tvoří státní dluh přibližně 90% veřejného dluhu.

Hrubý dluh – představuje celkový objem závazků bez ohledu na výši pohledávek daného státu.

Čistý dluh – představuje objem závazků očištěných o výši jeho pohledávek.

Pro mezinárodní srovnávání veřejných dluhů mezi jednotlivými státy se používá hrubý dluh. Důvodem je nejisté oceňování nebo nedobytnost pohledávek. (Dvořák, 2008)

Vznik veřejného dluhu

Veřejný dluh vyvolávají v první řadě rozpočtové deficity financované dluhovým krytím (dlouhodobá fiskální nerovnováha). Veřejný dluh navyšují také převzaté finanční závazky ostatních ekonomických subjektů nebo zadlužení mimorozpočtových fondů.

Na veřejný dluh působí také inflace a změna měnových kurzů.

Inflace snižuje reálnou hodnotu dluhu. Pokud jsou vládní dluhopisy vydávány v zahraniční měně, pak při depreciaci (znehodnocení) domácí měny se zvyšuje reálná hodnota veřejného dluhu a apreciací (zhodnocení) domácí měny naopak reálnou hodnotu dluhu snižuje. (Dvořák, 2008)

3.5 ČR v EU

Zadlužováním států a udržitelností veřejných financí se zabývá EU ve Smlouvě o Evropské unii. Tato smlouva se nazývá Maastrichtská a vstoupila v platnost dne 1. 11. 1993. ČR se stala členem EU dne 1. 5. 2004. Důvodem přijetí této smlouvy bylo zavedení evropské měnové unie.

Maastrichtská smlouva

Maastrichtská smlouva stvrzuje princip subsidiarity, který představuje princip decentralizace. To znamená, poskytnutí pravomocí organizačně nižším celkům, rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech náleží jednotlivým státům EU.

EU zasahuje, pouze pokud nejsou jednotlivé státy schopny uskutečnit stanovené cíle. (Pikola, 2011)

Splnění konvergenčních kritérií (tzv. maastrichtských kritérií) jsou základní podmínkou pro zemi, která se rozhodne přijmout euro a poté vstoupit do tzv. eurozóny.

Rozlišují se 4 základní konvergenční kritéria; pro naše zkoumání je nejdůležitější kritérium **dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí**. (MFČR, [online], 2016)

Toto kritérium rozdělujeme na dvě části:

- **kritérium veřejného deficitu** – poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí nepřesáhne **3%** hrubého domácího produktu v tržních cenách;
- **kritérium veřejného dluhu** – poměr veřejného dluhu v tržních cenách nepřesáhne **60%** hrubého domácího produktu. (MFČR, [online], 2016)⁸

Smlouva o evropském společenství kritéria schodku veřejných financí zmírňuje. Podle smlouvy o EU (článek 104c) může komise udělit výjimku té zemi, která nedosáhla daných kritérií, ale postupně se těmto kritériím přibližuje. Daný stát musí dokázat, že poměr deficitu reálně klesá a přibližuje se předpokládané hodnotě.

(Hamerníková, Maatyhová, 2007)

Není-li žádné nebo jedno z kritérií dodrženo nebo se komise domnívá, že je vysoké riziko nadměrného schodku, pak Rada dá členskému státu doporučení s cílem odstranit schodek nebo vybídne členský stát k opatření, které schodek sníží.

Pokud se členský stát nepodrobí výzvě Rady, pak Rada může použít následující opatření:

- vyzve členský stát o zveřejnění dodatečných informací před vydáním obligací;
- vyzve EIB (Evropská investiční banka), aby přehodnotila úvěrovou politiku vůči danému státu;
- požádá daný stát o neúročený vklad u Společenství, dokud nebude nadměrný schodek vyrovnán;
- udělí pokutu v odpovídající výši.⁹

Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu je dokument, který navazuje na Maastrichtskou smlouvu. Představuje dohodu mezi členskými státy EU, která má zajišťovat a udržet stabilitu Evropské měnové unie.

⁸ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/konvergennci-program/2005/konvergennci-program-listopad-2005-6839>

⁹ SMLOUVA O EU, článek 104c, [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf

Pakt stability a růstu se skládá z preventivní a nápravné složky. Prevence je aplikována ve formě pravidelného dohledu a přesvědčování, aby se vlády vyvarovaly deficitu veřejných financí. (Baldwin, Wyplosz, 2006)

Nápravná složka znamená závazná doporučení. Pokud se členská země doporučením neřídí, pak mohou následovat příslušné sankce.

Pakt stability a růstu je zaměřen na vyvarování se schodkům veřejných financí. Pokud je deficit vyšší než 3 % HDP, je hodnocen jako nadměrný a přistupuje se k zavedení automatických stabilizátorů. (Baldwin, Wyplosz, 2006)

Pakt formuluje výjimečné okolnosti, při kterých jsou jeho ustanovení zmírněna. Příkladem je období recese, což vláda nemůže přímo ovlivnit.

Evropská komise a rada EU na základě paktu sleduje členské státy a vytyčuje pro ně rozpočtové cíle. Dané cíle vyplývají z programu stability (země eurozóny) a konvergenčních programů (země mimo eurozónu) jednotlivých zemí. (Baldwin, Wyplosz, 2006)

3.6 Metodika vykazování rozpočtového deficitu

Nejednoznačná a nejednotná metodika výpočtu rozpočtového deficitu komplikuje mezinárodní srovnávání. Rozlišujeme dva základní způsoby vykazování vládního dluhu a deficitu. Prvním způsobem je metodika Mezinárodního měnového fondu (GFS 1986, resp. GFS 2001) a druhým způsobem je metodika Eurostatu (ESA 95). (MFČR, [online], 2016)

Metodika vládní finanční statistiky – GFS 1986

Zodpovědnost za vykazování deficitu v metodice GFS 1986 má Ministerstvo financí. Tato metodika je podobná národní metodice, která sleduje příjmy, výdaje a deficit státního rozpočtu a ostatní segmenty veřejných rozpočtů. To je hlavní důvod, proč je metodika GFS 1986 používána v rozpočtových dokumentech a ve fiskálních predikcích.

Hlavní výhodou této metodiky je snadná dostupnost dat v čase a nižší náročnost na zdrojová data. Tato metodika je přímo vázaná na schvalovaný státní rozpočet, rozpočty státních fondů a ostatních segmentů veřejných rozpočtů. To je důvod, proč je v rozpočtových dokumentech zobrazováno saldo vládního sektoru v této metodice. Tato

metodika je založena na bázi peněžních toků. Každá operace běžného roku je sledována na hotovostním principu, v okamžiku, kdy je realizována příjmová nebo výdajová operace.

Mezinárodní měnový fond zavedl nový mezinárodní statistický standard GFD 2001. Tento standard je velmi podobný metodice ESA 95. Vykazuje deficit a dluh, které se blíží deficitu a dluhu používanému při výpočtu Maastrichtských kritérií za fiskální oblast. Oproti metodice GFS 1986 vyžaduje náročnost na vstupní zdrojová data. (MFČR, [online], 2016)

Metodika Evropského statistického úřadu – ESA 95

Metodika ESA 95 je vhodná pro výpočet Maastrichtských konvergenčních kritérií vládního deficitu a dluhu. Eurostat tuto metodiku průběžně aktualizuje a kontroluje její implementaci v jednotlivých zemích. Za Českou republiku je za dodržování této metodiky zodpovědný Český statistický úřad. Tato metodika zpracovává data na aktuálním principu. Znamená to, že operace jsou zachycovány ve chvíli, kdy se vytvoří nebo zaniká jejich ekonomická hodnota nebo se zvyšují nebo snižují pohledávky, bez ohledu na jejich peněžní plnění.

Postupným přechodem na novou metodiku GFS 2001 by se výsledky hospodaření států měly sblížovat s metodikou ESA 95. (MFČR, [online], 2016)¹⁰

3.7 Návrhy na snižování dluhového problému

Nežádoucím trendem je prohlubování deficitů veřejných rozpočtů. Deficity narůstají i přes využívání jednorázových příjmů. Tento růst ovlivňuje nárůst státního dluhu. Negativně je hodnocen vysoký podíl tzv. mandatorních a quasi mandatorních výdajů a především podíl sociálních výdajů.

V letech 2003 – 2006 byla vládou ČR schválena Koncepce reformy veřejných rozpočtů. Opatření, které mířilo na výdajovou stránku, tak i příjmovou stránku veřejného

¹⁰ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

rozpočtu. Cílem byla redukce rozpočtových deficitů. K dosahování těchto cílů se přistoupila k limitujícímu objemu výdajů státního rozpočtu.

(Hamerníková, Kubátová, 2004)

Snížit objem veřejného dluhu, můžeme několika způsoby, s využitím:

- **pozitivních exogenních faktorů:**
 - Aby tempo ekonomického růstu (HDP) bylo vyšší než efektivní reálná úroková sazba z veřejného dluhu.
 - Využitím inflace na snížení reálné výše veřejného dluhu. Ovšem to je v rozporu se snahou centrální banky, která provádí nezávislou protiinflační politiku.
 - Využitím zahraniční pomoci (např. granty, dary, prominutí úroků ze zahraničního dluhu apod.). (Peková, 2008)
- **aktivních vládních opatření:**
 - Snahou o dosažení přebytku státního rozpočtu a z tohoto přebytku splácet dluh včetně úroků. Silné omezení vládních výdajů může mít vliv na recesi (pokles HDP). Ovšem protideficitní politika je hodnocena jako nejúčinnější.
 - Zavedením mimořádné jednorázové paušální dávky z kapitálu ke splacení dluhu. Tento návrh na snížení zadlužení je velmi nepopulární a ve většině případů politicky neaplikovatelné.
 - Monetárním řešením: záměrně vyvolaná inflace, toto řešení se obtížně prosazuje, neboť jsou vysoké negativní důsledky vyvolané inflace.
 - Další možností je odmítnutí existujícího dluhu, případně úroku, tato možnost velmi poškozuje věřitele, do budoucna nemusí stát již další půjčku získat. (Peková, 2008)

4 Vlastní práce

Tato část diplomové práce se zabývá analýzou vzniku, struktury a vývoje státního deficitu, jeho trendy a důsledky, kdy přímým důsledkem je státní dluh. Dále je v této části práce analyzován státní dluh, jeho struktura a důsledky. Hlavním důsledkem je dluhová služba, která je podrobně analyzována a dále je zpracována analýza konvergenčních kritérií.

Státní dluh v ČR je spravován odborem řízení státního dluhu a finančního majetku. Tento odbor je v kompetenci a přímo spadá pod ministerstvo financí a je podřízen náměstkovi ministra pro veřejné rozpočty. Řízení státního dluhu je v existenci od roku 1990. Odbor řízení státního dluhu a finančního majetku spravuje hrubý státní dluh centrální vlády. (MFČR, [online], 2016)¹¹

4.1 Analýza vzniku státního deficitu

Státní deficit vzniká schodkovým (deficitním) hospodařením státního rozpočtu. To znamená, že celkové výdaje státního rozpočtu jsou vyšší než celkové příjmy státního rozpočtu, tím vzniká schodek (deficit). Deficit musí být financován z nějakého zdroje, tím zdrojem jsou již zmiňované pokladniční poukázky, státní dluhopisy, přímé půjčky atd. (viz teoretická část práce). Tím vzniká samotný státní dluh, který je tvořen závazky vlády, tvoří přibližně 90% veřejného dluhu.

V následující kapitole bude analyzován vznik a vývoj deficitu státního rozpočtu a návrhy na jeho snižování. V první části je analyzován schodek (deficit) státního rozpočtu v letech 1994 – 2014 v kategorii schválený schodek SR, skutečný schodek SR a to v obou případech v mld. Kč a plnění státního rozpočtu v %.

V druhé části této kapitoly bude hlubší analýza vzniku státního deficitu v posledních 5 letech, tzn. od roku 2010 – 2014 z důvodu, že toto období je nejvíce aktuální

¹¹ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/odbor-rizeni-statniho-dluhu>

z časového hlediska. Tato analýza bude zaměřena na výši příjmů a výdajů státního rozpočtu, jak se daří, splňoval plánované příjmy a výdaje a jaký je meziroční růst v tomto sledovaném období. Dále budou identifikovány příčiny nižšího nebo vyšší plnění příjmu a výdajů. Vzhledem k objemu veškerých příjmů a výdajů státního rozpočtu je dále pomocí schémat vyjádřen obsah příjmů a výdajů státního rozpočtu

4.1.1 Struktura deficitu státního rozpočtu

Tabulka zobrazuje schválené saldo (deficit) státního rozpočtu a skutečné saldo (deficit) státního rozpočtu včetně plnění SR v % v období 1994 – 2014.¹²

¹² Saldo státního rozpočtu představuje rozdíl mezi očekávanými příjmy a výdaji. Kladné saldo vyjadřuje přebytek rozpočtu a záporné saldo znamená schodek neboli deficit.

Tabulka 2: Schválené a skutečné saldo státního rozpočtu v letech 1994 – 2014

Rok	Schválené saldo SR v mld. Kč	Skutečné saldo SR v mld. Kč	Plnění státního rozpočtu	Růst HDP (%)
1994	0	10,4	x	2,1
1995	0	7,2	x	3
1996	0	-1,6	x	4,5
1997	0	-15,7	x	-0,9
1998	0	-29,3	x	-0,2
1999	-31,0	-29,6	96%	1,5
2000	-35,2	-46,1	131%	4,6
2001	-49,0	-67,7	138%	3,1
2002	-46,2	-45,7	99%	2,1
2003	-111,3	-109,1	98%	3,8
2004	-115,0	-93,7	81%	4,7
2005	-83,6	-56,3	67%	6,8
2006	-74,4	-97,6	131%	7
2007	-91,3	-66,4	73%	5,7
2008	-70,8	-20,0	28%	3,1
2009	-38,1	-192,4	505%	-4,5
2010	-162,7	-156,4	96%	2,5
2011	-135,0	-142,8	106%	1,8
2012	-100,0	-101,0	101%	-1,2
2013	-112,0	-81,2	73%	-0,9
2014	-100,0	-77,8	78%	1,3

Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

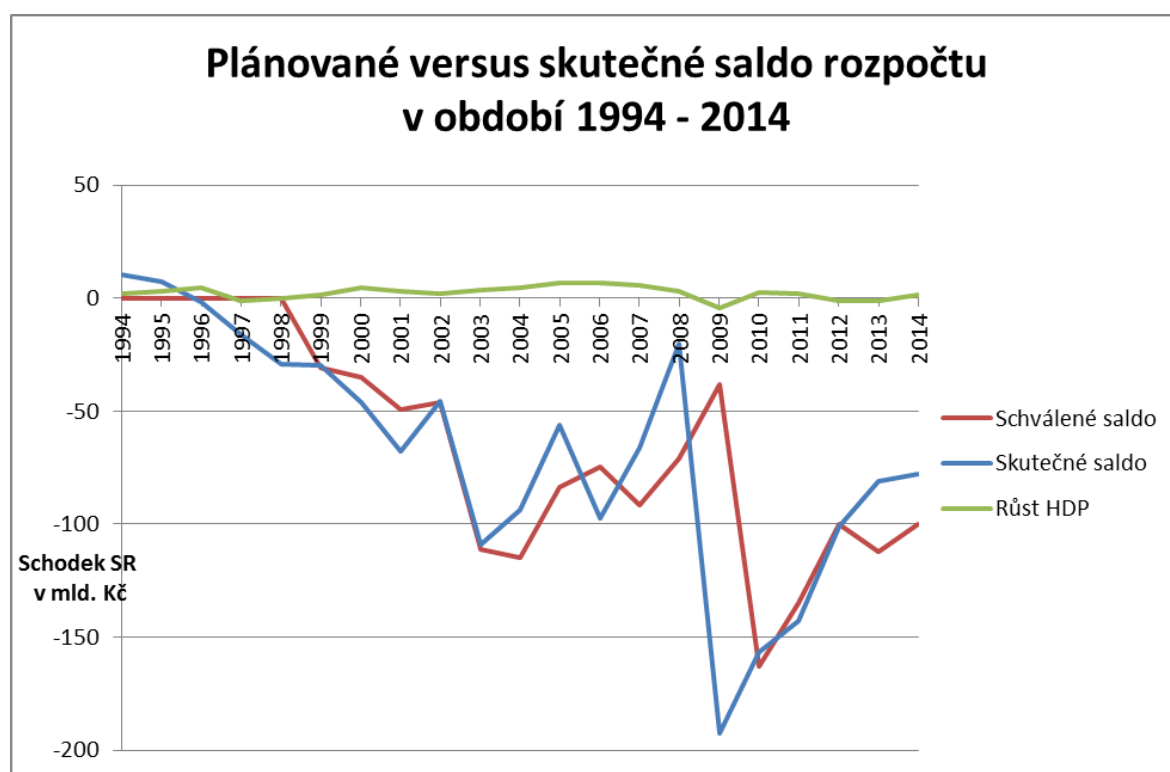
Tabulka ukazuje, že do roku 1998 ČR plánovala vyrovnaný státní rozpočet. V roce 1994 a 1995 se tuto skutečnost podařilo splnit, dokonce bylo dosaženo toho, že státní rozpočet vykazoval přebytek. V roce 1994 byl přebytek v hodnotě 10,4 mld. Kč a v roce 1995 hodnota přebytku dosahovala 7,2 mld. Kč. Od roku 1996 až do současnosti je státní rozpočet v deficitu a od tohoto roku má deficit vzrůstající tendenci. V roce 1998 tkvěla

příčina navýšení výdajů ve zpomalení ekonomiky, což bylo spojeno s asijskou a ruskou krizí (v tomto roce byl záporný ekonomický růst).

Od roku 1999 je již státní rozpočet plánován, jako schodkový (deficitní). Od tohoto roku již nebylo dosaženo přebytku ani vyrovnaného rozpočtu. Nejvyšší skutečné saldo bylo roku 2009 a to konkrétně -192,4 mld. Kč. Ze schváleného salda to činí 505 %, neboť plánovaný deficit byl stanoven v hodnotě -38,1 mld. Kč. Nejvyššího deficitu v tomto roce bylo dosaženo v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí. Tento rok byl také vykázán ekonomický pokles, hodnota HDP činila -4,5 %.

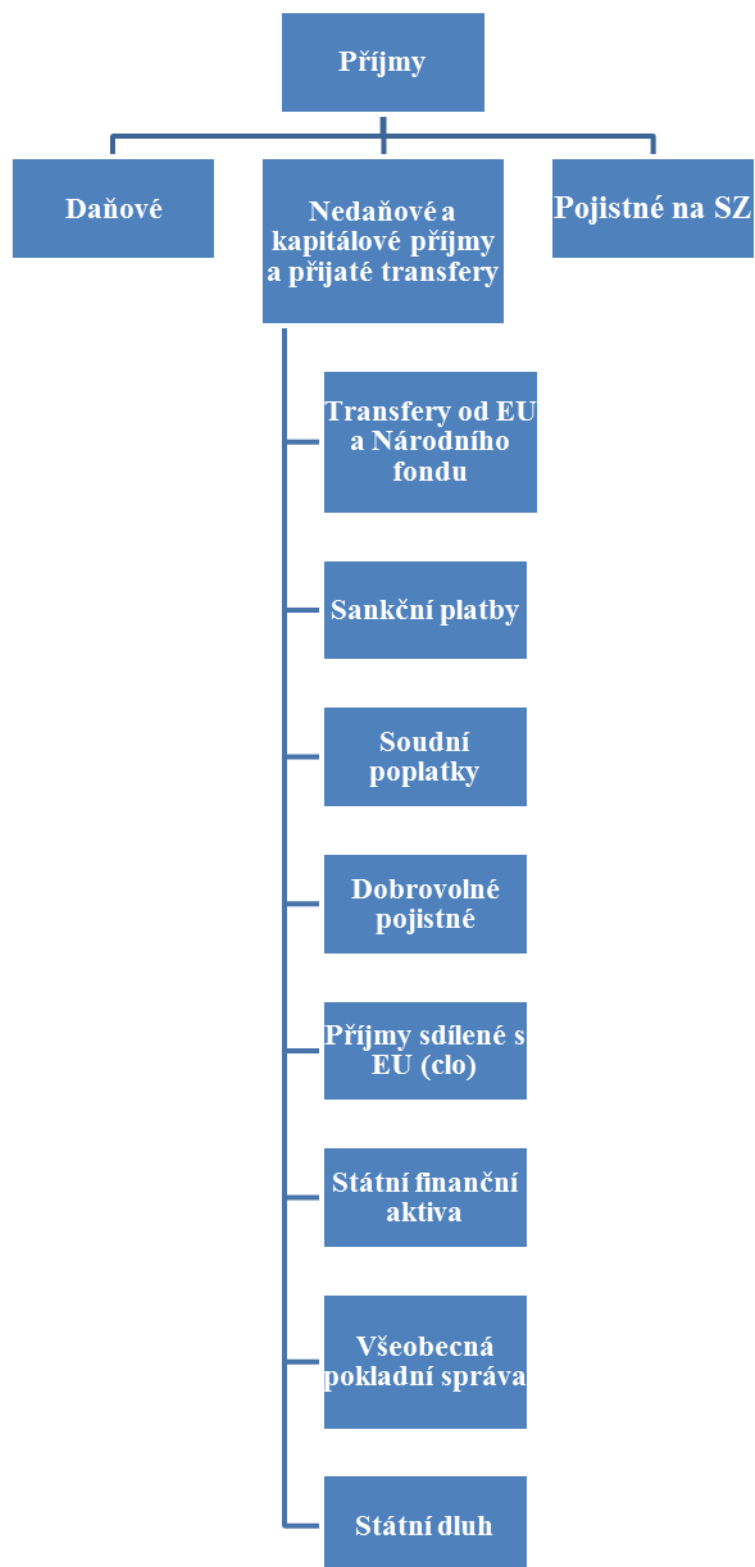
V roce 2008 se deficit podařilo oproti roku 2007 snížit o 46,4 mld. Kč, především díky zapojení rezervních fondů. Od roku 2013 má saldo SR klesající tendenci a zároveň se od tohoto roku daří plnit očekávaný deficit, který je ve skutečnosti ještě nižší zhruba o 30 mld. Kč než plánovaný.

Graf 1: Plánované a skutečné saldo státního rozpočtu

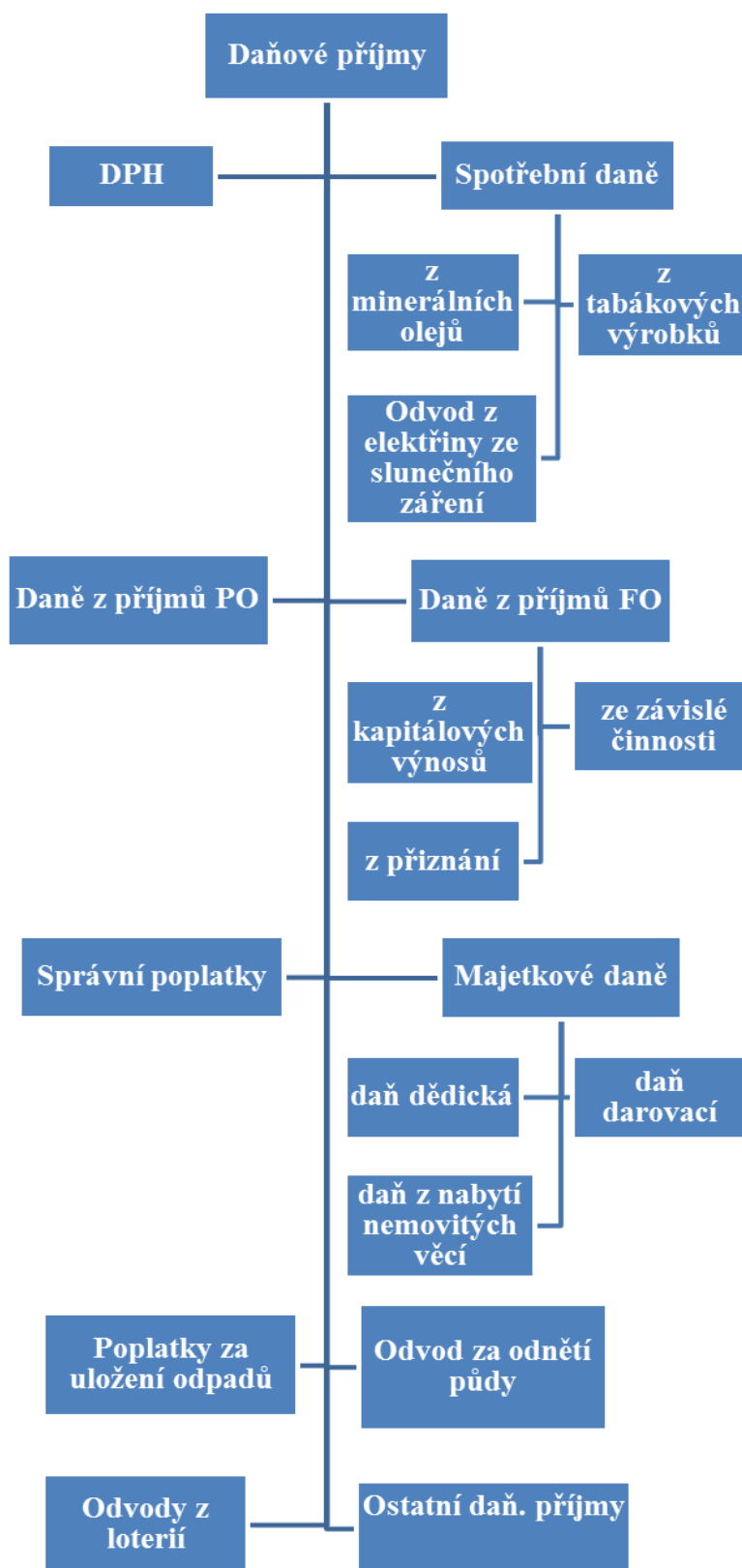
Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

Schéma 2: Příjmy státního rozpočtu

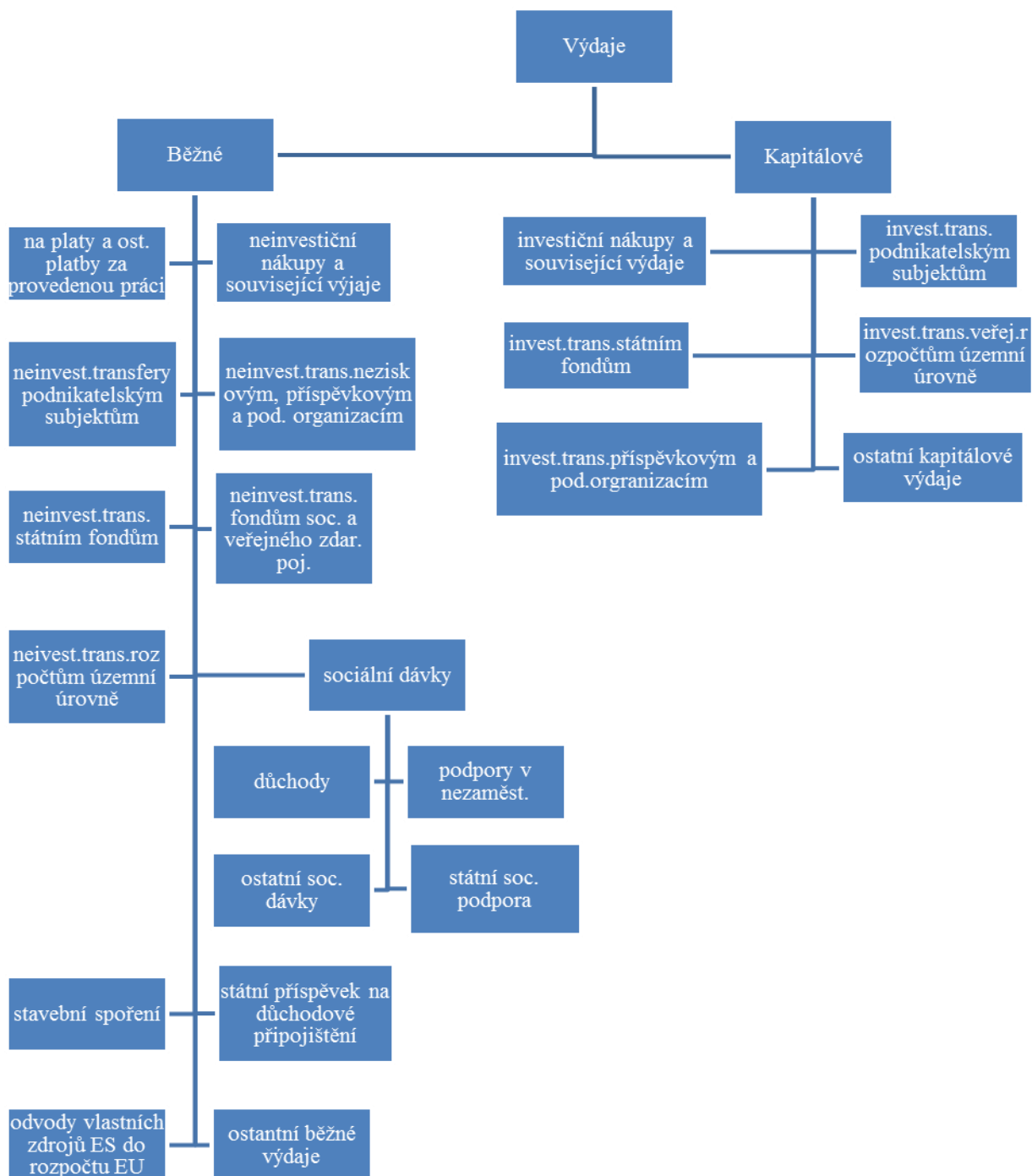
Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

Schéma 3: Daňové příjmy

Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

Schéma 4: Výdaje státního rozpočtu

Zdroj: MFČR (2016). Vlastní zpracování.

V následující části je zpracována analýza státního rozpočtu v letech 2010 – 2014, včetně jeho plánovaných a skutečných příjmů i výdajů. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Tabulka 3: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2010

2010	Příjmy celkem (mld. Kč)	Daňové	Pojistné na SZ	Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery	Výdaje celkem (mld. Kč)	Běžné	Kapitálové	Schodek SR
Schválené	1 022,22	534,74	367,13	120,35	1 184,92	1 069,47	115,44	-162,70
Rozpočet po změnách	1 055,18	534,74	367,13	153,32	1 218,09	1 064,51	153,58	-162,91
Skutečné	1 000,38	508,02	355,84	136,52	1 156,79	1 026,57	130,22	-156,41
Plnění v %	94,8 %	95,0 %	96,9 %	89,0 %	95,0 %	96,4 %	84,8 %	96,0 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Rok 2010

V roce 2010 byl schodek státního rozpočtu -156,41 mld. Kč. Plánovaný schodek státního rozpočtu se podařilo splnit a skutečný schodek byl nižší o 6,5 mld. Kč než plánovaný. Oproti roku 2009 je výsledek příznivější o 36,1 mld. Kč a to především díky opatřením na straně výdajů a úspore nákladů na obsluhu státního dluhu.

Celkové příjmy v roce 2010

Celkové příjmy činily 1 000,38 mld. Kč (94,8 % rozpočtu po změnách, nenaplnění rozpočtu o 54,7 mld. Kč). Meziroční růst byl o 25,9 mld. Kč (o 2,7 %). Z celkových příjmů připadalo na daňové příjmy 508,02 mld. Kč (50,8 % celkových příjmů, v roce 2009 to činilo 49,8 %), na příjmy z pojistného na sociální zabezpečení 355,9 mld. Kč (35,6 % celkových příjmů, v roce 2009 to činilo 35,7 %) a na nedaňové a ostatní příjmy 136,52 mld. Kč (13,7 % celkových příjmů, v roce 2009 to činilo 14,5 %).

Daňové příjmy (bez pojistného na SZ)

Daňové příjmy představovaly 508,2 mld. Kč (94,8 % plnění rozpočtu, v roce 2009 to bylo 81,5 %). Meziroční růst tedy činil 22,8 mld. Kč (o 4,7 %). Na meziroční růst měl vliv především vyšší výběr DPH a spotřebních daní. Nesplnění plánovaného rozpočtu bylo ovlivněno především nižším výběrem DPPO a spotřebních daní. Příčinou může být také vysoká nezaměstnanost, která tento rok dosahovala 9,6 % a také následky hospodářské krize z roku 2008, kdy následkem této krize řada podniků, ale i OSVČ zkrachovala.

Výběr DPH nám v součtu dal 187,9 mld. Kč (99,6 % rozpočtu, vyšší o 8,6 % než v roce 2009). Meziroční růst činil 11,2 mld. Kč (o 6,3 %), přesto zůstal rozpočet nenaplněn o 0,7 mld. Kč - i přes zvýšení základní i snížené sazby o jeden procentní bod.

Výběr spotřebních daní dosáhl 130,9 mld. Kč (92,8 % rozpočtu, v roce 2009 to činilo 86,1 %). Meziroční růst se rovnal 7 mld. Kč (růst o 5,7 %). Výše rozpočtu zůstala nenaplněna o 10,2 mld. Kč. V tomto roce se sice projevilo zvýšení sazeb spotřebních daně z minerálních olejů, z piva a z tabákových výrobků, ovšem v menší míře, než se očekávalo.

Daň z příjmů PO dosáhla 86,3 mld. Kč (86,1 % rozpočtu, v roce 2009 to bylo 64 %). Meziroční růst o 3 mld. Kč (3,6 %). V tomto roce byl daňový výnos ovlivněn poklesem daňové sazby z 21 % na 20 %. Podniky uplatňovaly ztráty z minulých let a žádaly o snížení či prominutí záloh.

Výběr daní z příjmu FO činilo 87,5 mld. Kč (99,1 % rozpočtu, v roce 2009 plnění na 79,9%). Meziroční růst o 1,9 mld. Kč (o 2,2%).

Výběr daní z příjmu FO ze závislé činnosti bylo 76,3 mld. Kč (106,2% rozpočtu, v roce 2009 to bylo 86,6%). Meziroční růst nastal o 0,6 mld. Kč (o 0,7%).

Daň z příjmů FO placená na základě přiznání představovala 4,1 mld. Kč (plnění na 41,9 %, v roce 2009 to bylo na 22 %). Důvodem je, nižší ekonomická aktivita podnikatelů, než se původně očekávalo a dále zvýšení uznatelných daňových paušálních výdajů pro podnikatele.).

Daň z příjmů FO vybíraná srážkou činila 7,1 mld. Kč (107,7 % rozpočtu, v roce 2009 to bylo 103,8 %).

Majetkové daně dosáhly výše 7,7 mld. Kč (84,4 %, nenaplnění o 1,4 mld. Kč). Meziroční pokles byl o 0,4 mld. Kč.

Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení představovaly 355,9 mld. Kč (96,9 % rozpočtu, v roce 2009 to bylo 87,7 %). Meziroční růst byl zaznamenán o 7,9 mld. Kč (o 2,3 %), z celkové částky připadalo na důchodové pojištění 316,3 mld. Kč (96 % rozpočtu, v roce 2009 to bylo 87,7 %). Projevil se zde vliv relativně vysoké nezaměstnanosti.

Nedaňové, kapitálové příjmy a přijaté transfery dosáhly výše 136,8 mld. Kč (92,3 % rozpočtu po změnách, o 3,4 % méně než v roce 2009). Důvodem meziročního poklesu byl především schválené vládní usnesení o převedení 31,7 mld. Kč z rezervních fondů organizačních složek státu do příjmů kapitoly VPS (tyto prostředky byly určeny na snížení schodku státního rozpočtu v roce 2009.).

Celkové výdaje státního rozpočtu činily 1 156,79 mld. Kč (95 % rozpočtu po změnách). Meziroční pokles se rovnal 10,2 mld. (snížení o 0,9%).

Běžné výdaje představovaly 1 021,9 mld. Kč (95,9 % rozpočet po změnách, oproti roku 2009 klesly o 10,9 mld. Kč (o 1,1 %). Největší objem v rámci běžných výdajů představují každoročně sociální dávky. V roce 2010 bylo na sociálních dávkách čerpáno 431,1 mld. Kč (99,4 %, v roce 2009 to bylo 100 %). Meziroční nárůst o 1,7 mld. Kč (o 0,4 %).

Kapitálové výdaje představovaly 134,9 mld. Kč (91,5 % rozpočtu po změnách). Meziroční růst o 0,7 mld. Kč (o 0,5 %). Z celkové částky činí 47,9 mld. Kč transfery do Státního fondu dopravní infrastruktury a Státního zemědělského intervenčního fondu.

V roce 2010 dosáhlo HDP v ČR růstu o 2,5 %, růst byl způsoben zlepšením vnějšího prostředí, především mírným posílením české koruny k euru oproti roku 2009 a poklesem

úrokových sazeb na trhu mezibankovních depozit. Nicméně ČR zůstává v tomto roce i nadále poznamenaná strukturálními závislostmi. (MFČR, 2016)

Situace na trhu práce v ČR byla ovlivněna hospodářskou krizí. V důsledku nedostatku zakázek se v mnoha firmách hromadně propouštělo. V tomto roce dosáhla míra nezaměstnanosti 9,6 %; to mělo za následek nižší výběr daňových příjmů. (MFČR, 2016, online)

Tabulka 4: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2011

2011	Příjmy celkem (mld. Kč)	Daňové	Pojistné na SZ	Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery	Výdaje celkem (mld. Kč)	Běžné	Kapitálové	Schodek SR
Schválené	1 055,70	543,16	373,29	139,25	1 190,70	1 086,20	104,5	-135
Rozpočet po změnách	1 070,83	543,16	373,29	154,38	1 205,94	1 084,25	121,69	-135
Skutečné	1 012,76	523,08	366,82	122,86	1 155,53	1 031,83	123,69	-142,77
Plnění v %	94,6 %	96,3 %	98,3 %	79,6 %	95,8 %	95,2 %	101,6 %	105,7 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Rok 2011

V roce 2011 činil schodek státního rozpočtu 142,8 mld. Kč. Cíl vlády se nepodařilo dodržet, protože plánovaný schodek státního rozpočtu byl stanoven na 135 mld. Kč, v tomto roce se schodek překročil o 7,8 mld. Kč.

Celkové příjmy v roce 2011

Celkové příjmy dosahovaly hodnoty 1 012,8 mld. Kč (94,6 % rozpočtu po změnách, nenaplnění rozpočtu o 62,1 mld. Kč). Meziroční růst byl o 12,4 mld. Kč (o 1,2 %, rozpočet po změnách předpokládal růst o 7,4 %). Meziroční růst byl zpomalen především meziročním poklesem nedaňových a ostatních příjmů o 14 mld. Kč, největší podíl na poklesu představovaly transfery od EU a převody z Národního fondu.

Z celkových příjmů připadalo na daňové příjmy 523,1 mld. Kč (51,7 % příjmů, v předcházejícím roce to bylo 50,7 %), na příjmy z pojistného na sociální zabezpečení 366,8 mld. Kč (36,2 % celkových příjmů, v předcházejícím roce to bylo 35,6 %) a na nedaňové a ostatní příjmy 122,9 mld. Kč (12,1 % celkových příjmů, v předcházejícím roce to bylo 13,7%).

Daňové příjmy

Daňové příjmy dosáhly výše 523,1 mld. Kč (96,3 % plnění rozpočtu, v předcházejícím roce to bylo 94,9 %). Meziroční růst byl o 15,4 mld. Kč (o 3 %, v roce 2010 to bylo o 4,7 %).

Výběr DPH činil 191,9 mld. Kč (98,4 % rozpočtu). Meziročně se zvýšil o 4,1 mld. Kč (o 2,2 %). Meziroční zvýšení inkasa, se kterým se tento rok počítalo, nebylo tak výrazné, jako v roce 2010, kdy došlo ke zvýšení obou sazeb o jeden procentní bod.)

Výběr spotřebních daní činil 139,2 mld. Kč (98,9 % rozpočtu, v předcházejícím roce to bylo 92,7 %). Meziroční růst představoval 8,4 mld. Kč (o 6,4 %). Výši výběru spotřebních daní ovlivňuje především zavedení odvodu z elektřiny ze slunečního záření, které bylo zařazeno mezi spotřební daně. Dosáhl plnění na 141 % konkrétně 5,9 mld. Kč.)

Daň z příjmů PO činila celkem 82,3 mld. Kč (98 % rozpočtu, v předcházejícím roce to bylo 86 %) a meziroční pokles byl o 4 mld. Kč (o 4,6 %). Na výši výběru daně se projevil pokles sazby daně v předchozím zdaňovacím období o jeden procentní bod (na 19 %) a odpisy ztrát, které firmy měly během finanční krize.)

Výběr daně z příjmů FO tvořil částku 90,6 mld. Kč (89,3 % plánovaného rozpočtu, v předcházejícím roce to bylo 99,1 %), meziroční růst byl tedy o 3,1 mld. Kč (o 3,6 %). Rozpočtový růst byl dán především výnosem DPFO ze závislé činnosti a schválením opatření týkajících se DPFO vybírané srážkou. Jedna z příčin toho, že rozpočet nebyl naplněn, bylo zrušení zdanění státních příspěvků na stavebním spoření ve výši 50 % a dopad finanční recese.)

Majetkové daně tvořily 11,7 mld. Kč (90,1 % rozpočtu, nenaplnění o 1,3 mld. Kč). Meziroční růst byl o 4 mld. Kč (tj. o 52,6 %). Na meziročním růstu se významně podílel výběr darovacích daně; souvislost to má s uvalením 32% daně na bezúplatné nabytí emisních povolenek (ve výši 4,8 mld. Kč).

Příjmy z pojistného na SZ představovaly 366,8 mld. Kč (98,3 % plánovaného rozpočtu, v předcházejícím roce to bylo 96,9 %). Meziroční růst o 11 mld. (o 3,1 %). Z celkových

příjmů z pojistného na SZ představovalo důchodové pojištění 326,1 mld. Kč (98,3 % rozpočtu). Zde se také projevila horší ekonomická situace, než se předpokládalo (nezaměstnanost, nižší vyměřovací základy).

Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery činily 122,9 mld. (77,6 % rozpočtu po změnách).

Celkové výdaje v roce 2011

představovaly 1 155,5 mld. Kč (95,5 % rozpočtu po změnách, nenaplnění rozpočtu o 54,5 mld. Kč). Meziroční pokles je o 1,3 mld. Kč (o 0,1 %).

Běžné výdaje státního rozpočtu vykazovaly výši 1 031,8 mld. Kč (95,2 % rozpočtu po změnách, v předcházejícím roce to bylo 95,9 %). Největší objem výdajů v kategorii běžných výdajů jsou výdaje na sociální dávky. V roce 2011 činily 444,1 mld. Kč (37 % všech rozpočtovaných výdajů. Meziroční růst se rovnal 3,5 % (růst důchodů o 5,1 %). Z toho na důchody připadlo 368,1 mld. Kč (101,2 % rozpočtu po změnách).

Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně představovaly 126,6 mld. Kč (96,4 % rozpočtu po změnách) a meziroční růst činil 1,4 mld. Kč (o 1,1 %). Rozpočet ovlivnily především převody prostředků na přímé náklady škol zřizovaných obcemi a kraji v hodnotě 76,4 mld. Kč. Další 25,3 mld. činily transfery obcím na příspěvek na sociální služby, dávky hmotné nouze a dávky zdravotně postiženým.)

Neinvestiční transfery fondům veřejného zdravotního pojištění představovaly 52,7 mld. Kč (99,5 % rozpočtu po změnách). Meziročně byla stejná úroveň.

Odvody vlastních zdrojů ES do rozpočtu EU byly vydány v hodnotě 36,3 mld. Kč (103,1 % rozpočtu). Meziroční růst byl tedy o 4 mld. Kč.

Kapitálové výdaje představovaly hodnotu 123,7 mld. Kč (101,6 % rozpočtu po změnách, v předcházejícím roce to bylo 91,5 %). Meziroční pokles o 11,2 mld. Kč (o 8,3 %).

Ekonomika v roce 2011 byla poznamenána prohlubováním dluhové krize eurozóny. Růst domácí ekonomiky byl v průměru 1,8 % HDP, což je o 0,7 % méně než v roce 2010. Míra registrované nezaměstnanosti klesla na 8,6 %, což je o 1 % méně než v roce 2010. Díky tomu se podařilo vybrat na daňových příjmech o 15,6 mld. Kč (o 3 %) více, než v roce 2010, a u pojistného SZ to bylo více o 10,98 mld. Kč (o 3,1 %). (MFČR, 2016, online).

Tabulka 5: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2012

2012	Příjmy celkem (mld. Kč)	Daňové	Pojistné na SZ	Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery	Výdaje celkem (mld. Kč)	Běžné	Kapitálové	Schodek SR
Schválené	1 084,69	561,52	384,01	139,16	1 189,70	1 092,80	96,9	-105
Rozpočet po změnách	1 090,02	561,52	384,01	144,49	1 195,33	1 088,31	107,02	-105
Skutečné	1 051,39	540,33	371,52	139,54	1 152,39	1 034,82	117,57	-101
Plnění v %	96,5 %	96,2 %	96,7 %	96,6 %	96,5 %	95,1 %	109,6 %	95,9 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Rok 2012

V roce 2012 dosáhl schodek státního rozpočtu 101 mld. Kč. Cíl vlády se podařilo splnit, neboť v tomto roce se počítalo s plánovaným schodkem státního rozpočtu ve výši 105 mld. Kč. Meziročně se deficit snížil o 40 mld. Kč.

Celkové příjmy v roce 2012

Celkové příjmy v roce 2012 dosáhly částky 1 051,4 mld. Kč (96 % rozpočtu po změnách, nenaplnění rozpočtu o 38,63 mld. Kč), meziroční růst byl 38,6 mld. Kč (o 3,8 %). Na meziroční růst měly největší vliv daňové příjmy včetně pojistného na SZ (růst o 21,9 mld. Kč). U nedaňových, kapitálových příjmů a přijatých transferů byl růst o 16,7

mld. Kč. Nižší růst, než se očekávalo, vykazovala kategorie DPH (na 90,1 %) a příjmy z EU (na 77,7 % rozpočtu po změnách).

Z celkových příjmů připadalo na daňové příjmy 540,33 mld. Kč (51,4 % příjmů, v předcházejícím roce to bylo 51,7 %). Na příjmy z pojistného na sociální zabezpečení připadla částka v hodnotě 371,52 mld. Kč (35,3 % příjmů, v předcházejícím roce to bylo 36,2 %) a na nedaňové a ostatní příjmy částka 139,54 mld. Kč (13,3 % celkových příjmů, v předcházejícím roce to bylo 12,1 %)

Daňové příjmy (bez pojistného SZ)

Dosáhly výše 540,3 mld. Kč, meziroční růst byl 17,2 mld. Kč (o 3,3 %, v předcházejícím roce to byl růst o 3 %). Plánovaný rozpočet předpokládal růst o 7,3 % oproti přechozímu roku.

Výběr DPH představoval 199,7 mld. Kč, to znamená meziroční růst o 7,8 mld. Kč (4,1 %). Důvodem nižšího inkasa než bylo očekáváno, jsou opatrnostní důvody spotřebitelů, kteří díky obavám z hospodářského vývoje odkládali spotřebu zbytných statků a služeb.

Výběr spotřebních daní činil 139,6 mld. Kč (98,1 % plánovaného rozpočtu, v předchozím roce to bylo 98,9 %). Meziroční růst byl o 0,4 mld. Kč (o 0,3 %). Výběr spotřební daně z tabákových výrobků se podařilo uskutečnit na 99,8 % plnění a představovalo 47 mld. Kč (v předchozím roce to bylo 45 mld. Kč). Odvody z elektřiny ze slunečního záření představovaly 6,4 mld. Kč (plnění rozpočtu na 152,5 %). Nejvýznamnější vliv na výběr spotřebních daní v roce 2012 mělo zvýšení sazeb tabákových výrobků.

Výběr daně z příjmu PO dosáhl 89,2 mld. Kč (plnění rozpočtu na 104,2 %, v předcházejícím roce to bylo 98 %) a meziroční růst byl o 6,9 mld. Kč (o 8,4 %). Plánovaný rozpočet počítal s růstem o 4 % proti roku 2011 a v konečné fázi byl překročen o 3,6 mld. Kč.

Výběr daně z příjmu FO činil 92,6 mld. Kč (100,6 % plánovaného rozpočtu, v loňském roce to bylo na 89,3 %). Meziroční růst byl o 2 mld. Kč (o 2,2 %). Plánovaný rozpočet

plánoval růst o 1,5 % oproti předcházejícímu roku, ve výsledku byl překročen o 0,6 mld. Kč.

Výběr daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti představoval 81,7 mld. Kč (plánovaný rozpočet splněn na 101,7 %, loni na 98,5 %). Meziroční výběr vyšší o 0,3 mld. Kč (o 0,3 %).

Výběr daně z příjmů FO placené na základě přiznání v hodnotě 1,7 mld. Kč (plnění na 62,6 %, loni na 28,2 %), meziroční nárůst o 0,2 mld. Kč. Rozpočet zůstal nenaplněn zejména díky legislativním úpravám, které umožňují využívání vysokých paušálních výdajů.

Výběr daně z příjmů FO vybírané srážkou činil 9,2 mld. Kč (102,5 % plnění rozpočtu, loni 57,1 %), meziroční růst se rovnal 1,5 mld. Kč (19,8 %). Jednou z příčin meziročního růstu bylo zrušení osvobození zdanění příjmů z úroků z vkladů ze stavebního spoření (včetně úroků ze státní podpory).

Majetkové daně představovaly 11,1 mld. Kč (91 % plánovaného rozpočtu), meziroční pokles o 0,6 mld. Kč.,

Příjmy z pojistného na SZ dosáhly výše 371,5 mld. Kč (96,7 % naplnění rozpočtu, loni 98,3 %), meziroční růst o 4,7 mld. Kč (o 1,3 %).

Nedaňové, kapitálové příjmy a přijaté transfery dosáhly 139,5 mld. Kč (94 % rozpočtu po změnách), rozpočet nebyl naplněn o 8,9 mld. Kč.

Výdaje státního rozpočtu v roce 2012

Celkové výdaje státního rozpočtu za rok 2012 činily 1 152,4 mld. Kč (96,1 % plánovaného rozpočtu po změnách), meziroční pokles o 3,1 mld. Kč (o 0,3 %).

Běžné výdaje státního rozpočtu činily 1 034,8 mld. Kč (95,1 % rozpočtu po změnách, loni 95,2 %). Meziroční růst byl o 3 mld. Kč (o 0,3 % rozpočtu po změnách).

Sociální dávky ve schváleném rozpočtu představovaly částku 491,6 mld. Kč (41,3 % rozpočtových výdajů a o 10,7 % více než v předcházejícím roce). Z toho meziroční rozpočtovaný růst důchodů byl 3,9 %. Ve vysokém nárůstu rozpočtu sociálních dávek se projevil metodický vliv. Kdy se z několika kategorií dávek nebyl transfer do územních rozpočtů, ale staly se sociálními dávkami vyplácenými úřadem práce. Reálně bylo na sociálních dávkách vyčerpáno 481,1 mld. Kč (98 % rozpočtu po změnách, loni to bylo 99,6 %), Meziroční růst činil 37 mld. Kč (8,3 %).

Kapitálové výdaje

měly hodnotu 117,6 mld. Kč (109,9 % rozpočtu po změnách, v předcházejícím roce to bylo 101,6 %), meziroční pokles o 6,1 mld. Kč (o 5 %).

V roce 2012 se propadlo HDP o 1,2 % a česká ekonomika se nadále vyznačovala sestupným zpomalujícím trendem. Důvodem byla přetrvávající dluhová krize v eurozóně, ale především vládní úsporná opatření (přijata ve snaze ozdravit veřejné finance), tím se zhoršila příjmová stránka domácností. Oslabující ekonomika působí na trh práce a díky tomu na konci roku dosáhla míra registrované nezaměstnanosti 9,4 %, což je o 0,8 % více než v roce 2011. To je hlavní důvod proč se v tomto roce vybralo na daňových příjmech o 21,19 mld. Kč méně a u pojistného na SZ o 12,49 mld. Kč méně než se plánovalo. Reálnou úroveň příjmů domácností ovlivnila inflace, především její růst, který byl 3,3 %.
(MFČR. 2016, online).

Tabulka 6: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2013

2013	Příjmy celkem (mld. Kč)	Daňové	Pojistné na SZ	nedaňové, kapitálové a přijaté transfery	Výdaje celkem (mld. Kč)	Běžné	Kapitálové	Schodek SR
Schválené	1 076,37	554,23	377,77	144,37	1 176,37	1 079,39	96,97	-100
Rozpočet po změnách	1 090,69	554,23	377,77	158,69	1 190,69	1 074,74	115,95	-100
Skutečné	1 091,86	549,64	372,18	170,05	1 173,13	1 069,89	103,24	-81
Plnění v %	100,1 %	99 %	98,5 %	107,2 %	98,5 %	99,5 %	89 %	

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Rok 2013

V roce 2013 představoval schodek státního rozpočtu 81,27 mld. Kč. Vládní cíl se podařilo splnit, jelikož se v tomto roce plánoval schodek státního rozpočtu ve výši 112 mld. Kč. Meziročně se deficit snížil o 19,73 mld. Kč.

Celkové příjmy v roce 2013

Celkové příjmy v roce 2013 byly ve výši 1 091,86 mld. Kč. Plnění bylo dosaženo na 99,5 %, příjmů bylo o 6,36 mld. Kč méně než, bylo naplánováno (schváleno). Na daňových příjmech se vybralo o 23,6 mld. Kč méně, než bylo schváleno a na pojistném na SZ se přijalo ve skutečnosti o 10,7 mld. Kč více oproti plánu. Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery naopak vzrostly oproti plánu o 17,23 mld. Kč a meziročně o 40,5 mld. Kč. A to díky příjmům z EU, které meziročně vzrostly o 28,8 mld. Kč.

Z celkových příjmů připadlo v roce 2013 na daňové příjmy 549,64 mld. Kč, což činí 50,4 % celkových příjmů. V roce 2012 to bylo o 2,4 % více, konkrétně 52,8 %. Na příjmech z pojistného na SZ se přijalo 372,18 mld. Kč (34,1 % celkových příjmů, v předchozím roce to bylo 35,3 %) a na nedaňových a ostatních příjmech se přijalo 170,05 mld. Kč (15,6 % to je více než v předcházejícím roce, kdy to činilo 13,3 %).

Daňové příjmy (bez pojistného SZ)

Daňové příjmy meziročně vzrostly o 9,52 mld. Kč, ale jejich rozpočet zůstal nenaplněn o 23,6 mld. Kč. Meziroční nárůst byl způsoben především vyšším inkasem DPH (růst o 20,3 mld. Kč) a to díky novele zákona o DPH, kdy se zvýšily obě daňové sazby o 1 % a to na 15 % a 21 %. Dále novela obsahovala přijatá opatření proti daňovým únikům na DPH, která vstoupila v platnost roku 2013. Další příčinou meziročního nárůstu, byl vznik nových opatření, která zavedla povinné kauce a registrační povinnost pro obchodníka. Nižší než očekávané plnění rozpočtu způsobil útlum výběru daně z minerálních olejů; meziročně klesl o 2,1 mld. Kč (nenaplnění o 3,7 mld. Kč). Příčinou byla klesající spotřeba motorového benzínu.

Dalším důvodem, proč došlo ke snížení výběru daní, bylo inkaso daně z tabákových výrobků; meziroční pokles činil 0,2 mld. Kč, přestože od roku 2013 se zvýšila sazba daně u tabákových výrobků. Dále výběr daně z příjmů u fyzických osob ze závislé činnosti dosáhl meziročního růstu o 2,8 mld. Kč, ale její rozpočet se nenaplnil o 1,9 mld. Kč. Příčinou byla nižší míra růstu mezd a platů, než se očekávalo. Výběrem daně z příjmu FO na základě přiznání se získalo 1,4 mld. Kč, což znamenalo meziroční pokles o 0,3 mld. Kč; rozpočet se nenaplnil o 1,3 mld. Kč. Snížené plnění je pravděpodobně způsobeno vyššími hodnotami vrácené daně z jiné než podnikatelské činnosti. Inkaso daně z příjmů FO vybírané srážkou bylo ve výši 8,7 mld. Kč, to vedlo k nenaplnění rozpočtu o 0,3 mld. Kč a meziroční pokles byl o 0,6 mld. Kč. Důvodem je možný nižší objem uzavřených dohod o provedení práce (DPP), dále i pokles úrokové míry u vkladů u bank.

Daně z příjmů PO tvořily 81,5 mld. Kč, tím došlo k nenaplnění rozpočtu o 2,8 mld. Kč a meziroční pokles činil 8,6 %. Pravděpodobnou příčinou je, že firmy nevytvořily tak vysoký zisk, jak bylo původně očekáváno.

Příjmy z pojistného SZ tvořily 372,2 mld. Kč, meziročně vzrostly o 0,7 mld. Kč, rozpočet nebyl naplněn o 5,6 mld. Kč. Příčinou bylo nižší tempo růstu mezd, než se očekávalo.

Nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery byly ve výši 170,1 mld. Kč, plánovaný rozpočet byl překročen o 11,4 mld. Kč. Meziročně vzrostly o 30,9 mld. Kč, nejvíce tuto skutečnost ovlivnily příjmy z EU.

Výdaje státního rozpočtu v roce 2013

Celkové výdaje

Celkové výdaje v roce 2013 byly ve výši 1 173,1 mld. Kč, meziroční růst byl o 20,7 mld. Kč (o 1,8 %). Plnění bylo dosaženo na 98,5 %, to znamená úspory ve výši 17,6 mld. Kč. Na meziroční růst měly vliv především zvýšené neinvestiční transfery státním fondům (o 8,6 mld. Kč), sociální dávky (o 6,9 mld. Kč) a neinvestiční transfery příspěvkovým organizacím (o 4,4 mld. Kč)

Sociální dávky tvoří největší objem výdajů v rámci běžných výdajů státního rozpočtu. Jejich výše byla v 488,0 mld. Kč, meziroční nárůst o 6,9 mld. Kč (o 1,4 %). Jejich podíl na celkových výdajích představoval 41,6 % (v roce 2012 to bylo 41,8 %).

Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně tvořily 106,5 mld. Kč a meziročně byly vyšší o 1,3 mld. Kč. Vliv na jejich výši měly převody prostředků na přímé náklady škol zřizovaných obcemi a kraji ve výši 81,4 mld. Kč

Neinvestiční transfery fondům sociálního a zdravotního pojištění dosahovaly výše 53,7 mld. Kč, meziroční růst byl vykázan o 0,8 mld. Kč. Příčiny toho růstu tkvěly v zákonných opatřeních, kdy byla v na konci roku navýšena platba za státní pojištěnce o 64 Kč za měsíc.

Kapitálové výdaje byly čerpány v částce 103,2 mld. Kč, což tvořilo meziroční pokles o 10,4 mld. Kč, plnění rozpočtu na 89 % (tzn. úspora ve výši 12,7 mld. Kč).

Hospodářský vývoj roku 2013 byl v nerovnováze. Meziročně hrubý domácí produkt klesl o -0,9 % a podíl nezaměstnaných na trhu práce se významně nezměnil, přesto nezaměstnanost oproti roku 2013 klesla o 1,2 % a to na 8,2 %. Mzdový vývoj se vyznačoval nízkým růstem, nominální mzda meziročně vzrostla o 1,3 %, ale reálná mzda stagnovala. (MFČR, 2016, online)

Tabulka 7: Příjmy a výdaje státního rozpočtu v roce 2014

2014	Příjmy celkem (mld. Kč)	Daňové	Pojistné na SZ	nedaňové, kapitálové a přijaté transfery	Výdaje celkem (mld. Kč)	Běžné	Kapitálové	Schodek SR
Schválené	1 098,24	562,54	382,88	152,82	1 210,24	1 136,09	74,15	-112
Rozpočet po změnách	1 128,44	562,54	382,88	183,02	1 240,44	1 131,48	108,96	-112
Skutečné	1 133,83	569,59	382,93	182,03	1 211,60	1 099,22	112,38	-77,77
Plnění v %	100,5 %	101,3 %	100 %	99,5 %	97,7 %	97,1 %	103,1 %	69,4 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Rok 2014

V roce 2014 představovaly celkové příjmy státního rozpočtu 1 133,8 mld. Kč, celkové výdaje činily 1 211,6 mld. Kč. Státní dluh se meziročně snížil o 19,7 mld. Kč na 1 663,7 mld. Kč. Náklady na dluhovou službu se snížily o 2,4 mld. Kč na 48,5 mld. Kč

Celkové příjmy

Celkové příjmy v roce 2014 dosahovaly částky 1 133,83 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 41,7 mld. Kč. Plnění bylo dosaženo na 93 % rozpočtu po změnách, příjmů bylo o 79,07 mld. Kč méně, než byl rozpočet po změnách. Na daňových příjmech se vybralo o 23,6 mld. Kč méně, než bylo schváleno a na pojistném na SZ se vybralo o 17,74 mld. Kč méně, než bylo schváleno. Nedaňové, kapitálové a přijaté transfery byly oproti schválenému rozpočtu o 38,61 mld. Kč vyšší, ale oproti rozpočtu po změnách nižší o 55,84 mld. Kč.

Z celkové výše připadalo na daňové příjmy 569,04 mld. Kč (50,2 % celkových příjmů, v roce 2013 to bylo více a to 50,4 %), na příjmy z pojistného a sociálního zabezpečení 382,93 mld. Kč (33,8 % celkových příjmů, v roce 2013 to činilo 34,1 %) a na

nedaňové a ostatní příjmy 181,31 mld. Kč připadalo (16 % celkových příjmů, v předcházejícím roce to bylo 15,6 %).

Daňové příjmy

Daňové příjmy meziročně vzrostly o 18,28 mld. Kč (3,4 %). Na meziročním růstu se nejvýznamněji podílelo inkaso DPH s meziročním růstem 10,3 mld. Kč dále inkaso DPPO s meziročním růstem 7,9 mld. Kč a výběr pojistného na SZ s meziročním růstem 10,6 mld. Kč.

Inkaso DPH bylo 230,2 mld. Kč, příčinou meziročního růstu je vyšší míra spotřeby než se předpokládalo, vliv měla i zavedená opatření pro boj s daňovými úniky (např. zavedení povinné kauce pro obchodníky s pohonnými hmotami).

Výběr spotřebních daní (včetně tzv. energetických daní a odvodu z elektřiny ze slunečního záření) představoval 134,0 mld. Kč, což činí o 5,4 mld. Kč méně než se předpokládalo a meziroční pokles oproti roku 2013 je nižší o 2,4 mld. Kč. Hlavním důvodem meziročního poklesu je kategorie odvodu z elektřiny ze slunečního záření, kde byl zaznamenán pokles o 3,8 mld. Kč. Sazba odvodu se snížila z 28 % na 11 %, tento pokles odpovídá rozpočtovému očekávání. Meziroční pokles (o 2,1 mld. Kč) zaznamenalo i inkaso spotřební daně z tabákových výrobků, které činilo 44,7 mld. Kč a nenaplnilo svůj rozpočet o 3,4 mld. Kč. Inkaso spotřební daně z minerálních olejů dosáhlo 72,8 mld. Kč, s meziročním růstem o 3,2 mld. Kč. Rozpočtové očekávání se nenaplnilo o 1,6 mld. Kč. Snížené plnění bylo způsobeno podporou biopaliv, využívaných namísto klasických fosilních paliv.

Výběr daně z příjmu FO ze závislé činnosti byl 87,7 mld. Kč, s meziročním růstem o 3,2 mld. Kč. Rozpočet zůstal nenaplněn o 4,7 mld. Kč. Důvodem byl vyšší podíl zaměstnanosti na kratší pracovní úvazek a navrácení slevy pro pracující důchodce za rok 2014.

Výběr daně z příjmů FO placené na základě přiznání činilo 0,6 mld. Kč, znamená to meziroční pokles o 0,8 mld. A rozpočet se nenaplnil o 2,6 mld. Kč. Důvodem je skutečnost, že starobní důchodci mohli zpětně uplatňovat základní slevu na dani.

Výběr daně z příjmů FO z kapitálových výnosů dosáhl částky 10 mld. Kč, došlo k překročení rozpočtu o 1 mld. Kč a meziroční růst činil 1,3 mld. Kč. Vyšší plnění může mít souvislost s vyšší výplatou dividend, než se očekávalo.

Výběr daní z příjmů PO byl 89,4 mld. Kč, překročení rozpočtu o 7 mld. Kč a meziroční růst o 7,9 mld. Kč (9,7 %).

Výběr majetkových daní představoval 9,4 mld. Kč. Hlavní položkou je daň z nabytí nemovitých věcí, kde se projevil mírný meziroční růst o 0,3 mld., kdy se sazba daně zvýšila o jeden procentní bod. I přesto, že se zvýšila sazba daně, tak nedošlo k naplnění plánů o 0,5 mld. Kč.

Příjmy z pojistného na SZ představovaly 382,7 mld. Kč, znamenalo to nenaplnění rozpočtu o 0,1 mld. Kč a meziroční růst o 10,6 mld. Kč. Předpokládaný rozpočtový růst vycházel z makroekonomické predikce meziročního tempa růstu mezd pro rok 2014.

Nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery dosáhly výše 182 mld. Kč a představují 99,5 % rozpočtu po změnách (nenaplnění o 1 mld. Kč). K meziročnímu růstu o 12,6 mld. Kč nejvíce přispěl mimořádný příjem kapitoly ČTÚ a z aukce kmitočtů pro rychlé mobilní sítě LTE.

Výdaje státního rozpočtu

Celkové výdaje představovaly v roce 2014 hodnotu 1 211,6 mld. Kč, znamenalo to meziroční růst o 38,5 mld. Kč (3,3 %). Rozpočet po změnách byl využit na 97,7 % (úspora ve výši 28,8 mld. Kč). Na meziroční růst měly vliv především výdaje určené na spolufinancování společných programů ČR a EU (o 20 mld. Kč).

Největší objem prostředků v rámci běžných výdajů představují sociální dávky. Ty v roce 2014 dosáhly 496 mld. Kč, meziroční růst o 6,3 mld. Kč (1,3 %) a úsporu oproti plánovanému rozpočtu po změnách v hodnotě 7,6 mld. Kč. Podíl na celkových výdajích představuje 40,9 % (v předchozím roce to bylo 41,7 %).

Neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně představovaly 112,1 mld. Kč a meziroční růst byl o 5,6 mld. Kč. Jejich výše byla ovlivněna především zálohami regionálnímu školství v částce 78,5 mld. Kč (o 1,1 mld. Kč více než v roce 2013). Soukromým školám se vyplatily zálohy ve výši 4,1 mld. Kč (o 0,1 mld. Kč více než v roce 2013)

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

Čili výdaj státu za tzv. státní pojištěnce v hodnotě 59,9 mld. Kč, představuje meziroční růst o 6,2 mld. Kč a plnění na 99,1 %. Na meziročním růstu o 11,5 % se podílelo zvýšení plateb za státní pojištěnce na částku 845 Kč/měsíc.

Kapitálové výdaje byly čerpány v částce 112,4 mld. Kč, meziroční růst byl o 10,1 mld. Kč a plnění rozpočtu po změnách na 103,1 %. Částka 89 mld. Kč byla využita na financování společných programů ČR a EU.

Česká ekonomika v roce 2014 vzrostla o 1,3 % a to po poklesu v posledních dvou letech. Důvodem byla rostoucí domácí poptávka, která reflektovala optimističtější očekávání spotřebitelů a část podnikatelského sektoru, dále i příznivý vývoje zaměstnanosti a tím i růst disponibilního při nízké inflaci, která činila tento rok 0,4 %
Hospodářský růst představoval v roce 2014 vyváženost. (MFČR, 2016, online)

Tabulka 8: Souhrnná analýza příjmů a výdajů za období 2010 – 2014

rok	Celkové příjmy (mld. Kč)	Plnění v (%)	Meziroční růst (%)	Celkové výdaje (mld. Kč)	Plnění v (%)	Meziroční růst/pokles
2010	1 000,38	94,8 %	2,70 %	1 156,79	96,4 %	-0,90 %
2011	1 012,76	94,6 %	1,24 %	1 155,53	95,8 %	-0,11 %
2012	1 051,39	96,5 %	3,81 %	1 152,39	96,5 %	-0,27 %
2013	1 091,86	100,1 %	3,85 %	1 173,13	97,7 %	1,80 %
2014	1 133,83	100,5 %	3,84 %	1 211,60	98,5 %	3,28 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Aby nedocházelo k deficitu, musí být státní rozpočet vyrovnaný nebo přebytkový, to znamená, že by celkové příjmy měly být vyšší nebo alespoň stejné jako celkové výdaje. Ve sledovaném období bohužel ve všech letech dochází k tomu, že celkové výdaje jsou vyšší než celkové příjmy a proto dochází ke schodku státního rozpočtu, který je pak krytý státním dluhem. Příčin, proč je státní rozpočet nevyrovnaný existuje mnoho.

Z ekonomického hlediska je pro státní rozpočet příznivé, aby příjmy v čase rostly a výdaje naopak klesaly.

Nejvyšší celkové příjmy se vykazaly v roce 2014 a zároveň dosáhly nejvyššího plnění za sledované období a to na 100,5%. To znamená, že se státu podařilo vybrat o 5,39 mld. Kč - více, než se předpokládalo. To je hodnoceno pozitivně, důvodem proč se podařilo vybrat tolik finančních prostředků je především sílící ekonomika. To lze, hodnotit pomocí ukazatele HDP, který vzrostl meziročně o 1,3 %. Dále se v tomto roce snížila nezaměstnanost na 7,54 % - ve sledovaném období patřil tento podíl k nejnižším.

Nejnižší celkové příjmy se naopak vykazaly v roce 2010 a to 1 000,38 mld. Kč, plnění dosáhly jen na 94,8 %, státu se podařilo vybrat o 54,8 mld. Kč méně, než se předpokládalo.

Hlavním důvodem byla především vysoká nezaměstnanost, která dosáhla hodnoty 9,6 % a ve sledovaném období patřila k nejvyšším. Následkem vysoké nezaměstnanosti byl nižší výběr daňových příjmů.

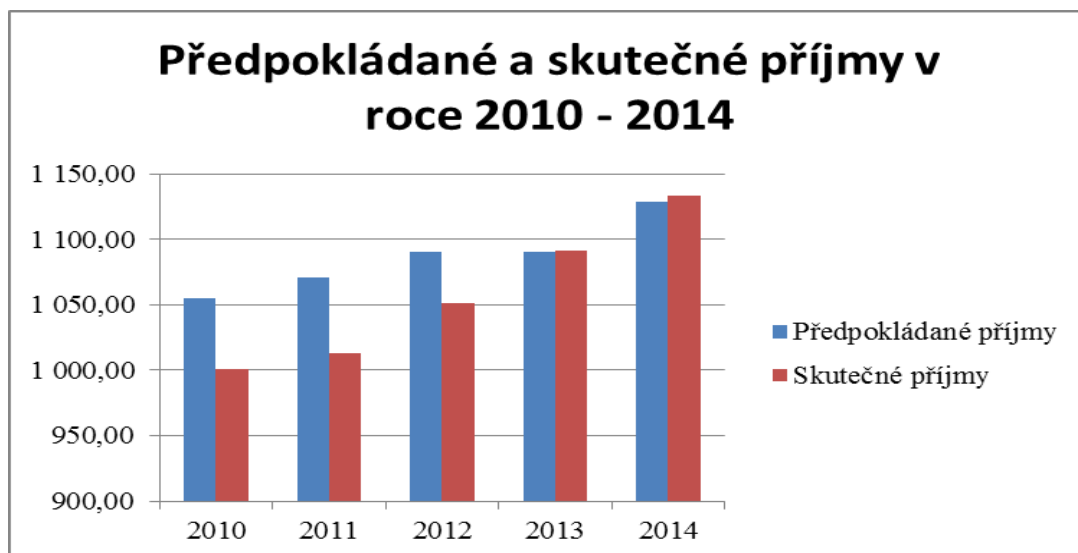
Nejnižší plnění státního rozpočtu u celkových příjmů oproti plánu nastalo v roce 2011 a to na 94,6 %, to znamená, že se přijalo do státního rozpočtu o 58,07 mld. Kč méně, než se předpokládalo. Důvodem bylo prohlubování dluhové krize eurozóny a horší ekonomická situace oproti původnímu předpokladu.

Nejvyšší meziroční růst celkových příjmů vykazuje rok 2013, a to o 3,85 %, tedy o 40,47 mld. Kč. Což je pozitivní jev i přesto, že v tomto roce meziročně hrubý domácí produkt klesl o 0,9 %. Důvodem byla především kapitola nedaňových, kapitálových a přijatých transferů, kde příjmy z této kategorie vzrostly oproti plánu o 17,23 mld. Kč a to především díky příjmům z EU. **Naopak nejnižší meziroční růst** byl v roce 2011 a to 1,24 %, celkové příjmy se zvýšily oproti roku 2010 o 12,38 mld. Kč.

Nejnižší celkové výdaje byly v roce 2012 a to 1 152,39 mld. Kč. To je hodnoceno příznivě, příčinou nejnižších celkových výdajů v tomto roce je pokles v oblasti kapitálových výdajů, které meziročně poklesly o 6,1 mld. Kč.

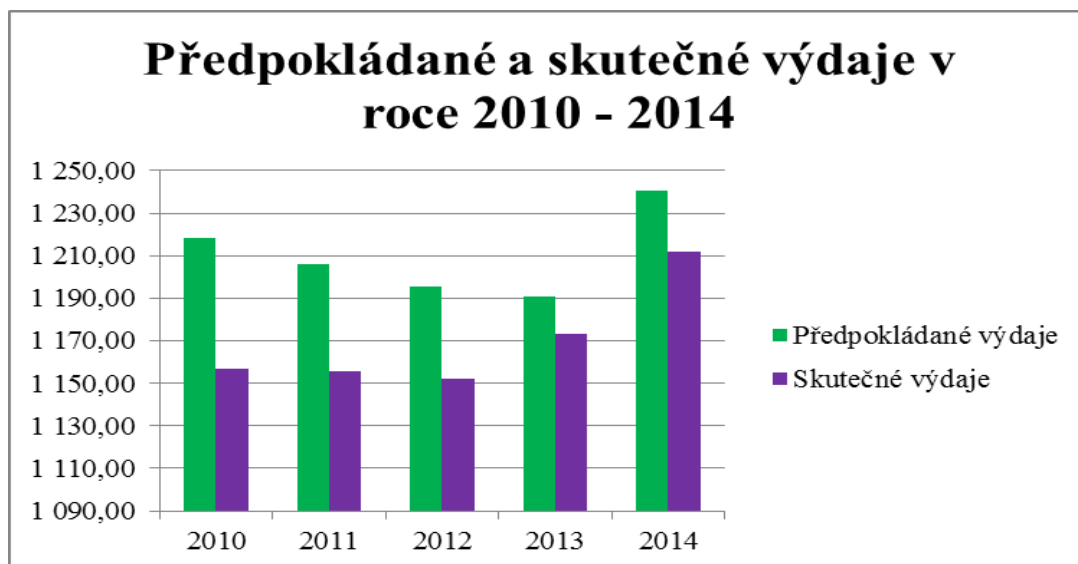
Nejvyšší celkové výdaje se utvořily v roce 2014 a to 1 211,60 mld. Kč a zároveň tak dosáhly nejvyššího plnění rozpočtu na 98,5 %. To hodnotíme spíše nepříznivě; důvodem jsou především výdaje na spolufinancování společných programů ČR a EU (meziroční růst o 20 mld. Kč).

Graf 2: Předpokládané a skutečné příjmy

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Graf 3: Předpokládané a skutečné výdaje

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Tabulka 9: Schválený a skutečný deficit SR

rok	Schválený schodek SR (v mld. Kč)	Skutečný schodek SR (v mld. Kč)	Plnění v (%)
2010	162,91	156,41	96,0 %
2011	135	142,77	105,7 %
2012	105	101	95,9 %
2013	100	81	81,3 %
2014	112	77,77	69,4 %

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování. Částky jsou uvedeny v mld. Kč.

Nejvyšší skutečný schodek státního rozpočtu byl vykázán v roce 2010 a to 156,41 mld. Kč. V tomto roce byl největší rozdíl mezi vybranými příjmy a použitými výdaji. Přes tuto skutečnost vláda pro tento rok, předpokládala, že bude skutečný schodek vyšší a to o 6,5 mld. Kč. Skutečné plnění dosáhlo na 96 % oproti plánu. Hlavním důvodem výše plánovaného schodku byla především vliv hospodářské krize, jak již bylo zmiňováno.

Nejnižší skutečný schodek státního rozpočtu byl v roce 2014; činil 77,77 mld. Kč. Skutečné plnění schodku státního rozpočtu bylo dosaženo na 69,4 %, což se hodnotí jako pozitivní skutečnost, neboť skutečný schodek byl o 34,23 mld. Kč nižší, než se předpokládalo. Důvodem je rostoucí ekonomika a snížení nezaměstnanosti.

Nejvyššího plnění očekávaného schodku oproti skutečnosti se dosáhlo v roce 2011 a to 105,7 % oproti plánovanému plnění. To znamená, že skutečný schodek státního rozpočtu byl vyšší o 7,77 mld. Kč, než byl plánovaný. Mohou za to především nižší příjmy, které byly o 58,07 mld. nižší, než se plánovalo. Na vině jsou především daňové příjmy, kde se vybralo o 5,49 mld. Méně, než se plánovalo a na pojistném na SZ se vybralo méně o 17,74 mld. Kč oproti plánu. Jedním z důvodů nižšího výběru daňových příjmů je vrácení slev pro důchodce.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že plánovaný schodek státního rozpočtu je zpravidla vyšší než skutečný schodek, což je pozitivní zjištění. Znamená to, že vláda plánuje vyšší schodek (deficit) než ten, který skutečně je.

4.2 Návrhy na snižování deficitu

Dle analýzy státního deficitu, je zřejmé, že nejvíce příjmů plyne z daňových příjmů (cca 50 % celkových příjmů), proto je důležité legislativně ošetřit snahu o zabránění daňovým únikům. Dále přizpůsobit a zjednodušit daňový systém, pro lepší orientaci. Stát by se neměl příliš snažit zvyšovat daňové sazby, zvyšování daňových sazeb naopak může přispívat k tomu, že se daňový subjekt daňové povinnosti bude v budoucnosti vyhýbat.

Dále by se stát měl snažit o vysokou zaměstnanost, neboť vyšší objem zaměstnaných lidí odvede vyšší objem daňových odvodů, které představují příjmy do státního rozpočtu (zejména daň příjmu FO a PO), ale také na pojistném na SZ, které tvoří přibližně 35 % celkových příjmů rozpočtu. Nižší nezaměstnanost sníží výdaje na sociální dávky, které tvoří nejvyšší objem v rámci běžných výdajů, kolem 40 %. Stát by se měl snažit lidi motivovat k zaměstnanosti, tzn. sociální dávky poskytovat opravdu potřebným. Dále by měl aktivně nabízet nebo přispívat na rekvalifikační kurzy. A podporovat ve firmách vysokou zaměstnanost.

4.3 Důsledek státního deficitu

Existující rozpočtový deficit je nutné nějakým způsobem financovat. Nejčastěji se přistupuje k dluhovému krytí, ať už domácího dluhu nebo zahraničního, tak vzniká státní dluh, je tedy hlavním důsledkem státního deficitu.

4.4 Struktura státního dluhu

Domáci a zahraniční státní dluh

Celkový státní dluh můžeme rozdělit na domácí dluh a zahraniční dluh (podle místa vzniku).

Domáci dluh je financován:

- státními pokladničními poukázkami;
- státními střednědobými a dlouhodobými státními dluhopisy;
- ostatními domácími instrumenty, např. krátkodobými půjčkami.

Zahraniční dluh je financován:

- zahraniční emisí dluhopisů;
- půjčkami od Evropské investiční banky;
- směnkami vydaných k úhradě členství v Mezinárodní bance a Evropské bance pro obnovu a rozvoj. (MFČR, [online], 2016)¹³

V tabulce, která je umístěna v příloze č. 1 a níže uvedeném grafu je vyjádřen vývoj struktury státního dluhu podle místa vzniku v období 1994 – 2014. Tabulka zobrazuje celkový státní dluh a dále domácí dluh a zahraniční dluh včetně jejich dílčích položek.

Následující tabulka analyzuje vývoje podílu domácího a zahraničního dluhu v letech 1994- 2014.

¹³ MFČR [online], [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

Tabulka 10: Vývoj podílu domácího a zahraničního dluhu v letech 1994 – 2014

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Domácí dluh	57%	66%	71%	78%	87%	91%	93%	97%	98%	97%	88%
Zahraniční dluh	43%	34%	29%	22%	13%	9%	7%	3%	2%	3%	12%

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Domácí dluh	84%	85%	86%	81%	79%	77%	79%	77%	76%	82%
Zahraniční dluh	16%	15%	14%	19%	21%	23%	21%	23%	24%	18%

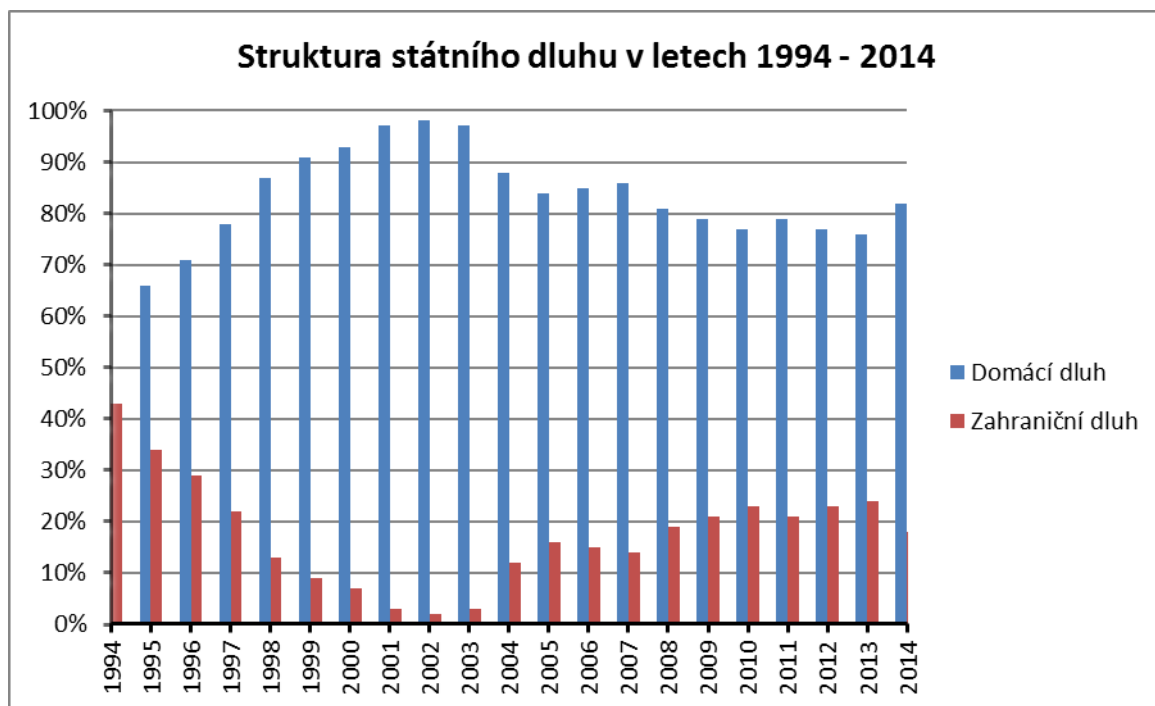
Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování.

Na začátku sledovaného období v roce 1994 dosahoval zahraniční dluh nejvyššího podílu a to 43 % z celkového státního dluhu (konkrétně 109,4 mld. Kč). To bylo způsobeno vysokými závazky převzatými od ČSOB, která realizovala finanční operace vlády. Tyto závazky byly postupně spláceny a od roku 2002 netvoří součást zahraničního dluhu. Dalším faktorem, proč zahraniční dluh v tomto roce dosahoval, tak vysokého podílu jsou půjčky na podporu platební bilance. Ty se časem také snižovaly, v roce 2000 byly splaceny a od roku 2001 již netvoří součást zahraničního dluhu.

Podíl zahraničního dluhu na celkovém dluhu se postupně v čase snižoval, nejnižšího podílu dosáhl v roce 2002 a to 2 % podíl (9,2 mld. Kč). Domácí dluh tvořil 98 % podílu (386,7 mld. Kč).

Od roku 2004 se realizovala zahraniční emise dluhopisů a tím se zahraniční dluh významně finančně navyšoval. Dále se navyšovaly půjčky od EIB. V následujících letech měla zahraniční emise dluhopisů zvyšující trend, nejvyšší částky dosahuje v roce 2013 a to 395,2 mld. Kč. Půjčky od EIB mají také vzrůstající tendenci a i v roce 2013 dosahují nevyšší částky a to 71,50 mld. Kč. V roce 2014 se oproti roku 2013 zahraniční dluh snížil a to o 95,2 mld. Kč, konkrétněji se snížily zahraniční emise dluhopisů o 84,1 mld. Kč a půjčky od EIB o 11,1 mld. Kč. V roce 2014 se, ale oproti 2013 navýšil domácí dluh a to o 75,6 mld. Kč, konkrétněji se zvýšily střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy o 96 mld. Kč.

Graf 4: Struktura státního dluhu v letech 1994 - 2014 (v %)

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování.

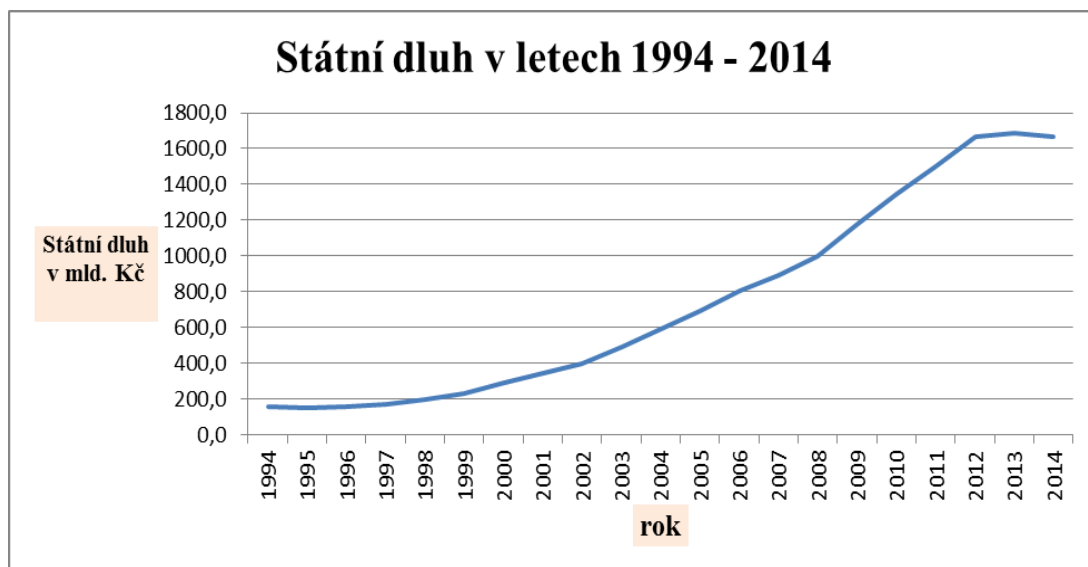
V následující části je analyzován vývoj státního dluhu v ČR v letech 1994 – 2014.

Tabulka 11: Státní dluh v letech 1994 - 2014

Rok	Státní dluh celkem (v mld. Kč)	Růst HDP (%)	Míra inflace (%)	Míra nezaměstnanosti (%)
1994	157,3	2,1	10	3,2
1995	154,4	3	9,1	2,9
1996	155,2	4,5	8,8	3,5
1997	173,1	-0,9	8,5	5,2
1998	194,7	-0,2	10,7	7,5
1999	228,4	1,5	2,1	9,4
2000	289,3	4,6	3,9	8,8
2001	345,0	3,1	4,7	8,9
2002	395,9	2,1	1,8	9,8
2003	493,2	3,8	0,1	10,3
004	592,9	4,7	2,8	9,5
2005	691,2	6,8	1,9	8,9
2006	802,5	7	2,5	7,1
2007	892,3	5,7	2,8	5,9
2008	999,8	3,1	6,3	6
2009	1178,2	-4,5	1	9,2
2010	1344,1	2,5	1,5	9,6
2011	1499,4	1,8	1,9	8,6
2012	1667,6	-1,2	3,3	9,4
2013	1683,3	-0,9	1,4	8,2
2014	1663,7	1,3	6,4	7,54

Zdroj: MFČR a ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

Graf 5: Státní dluh v letech 1994 – 2014 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

Z grafu vyplývá, že dluh mírně klesal jen do roku 1997, nejnižší hodnoty ve sledovaném období dosáhl v roce 1995 a to konkrétně 154,4 mld. Kč. Po roce 1995 se státní dluh navyšoval.

Zlom nastává od roku 2003, kdy dluh rostl rychleji než v přechodných letech. Od roku 2003 se významně zvyšoval ekonomický růst až do roku 2008, kdy začala finanční krize. V roce 2009 HDP dosahuje nejnižšího růstu, a to konkrétně zápornou hodnotu -4,5 %. Záporná hodnota je následkem ekonomické krize, tento rok se významně zvýšil i státní dluh a to o 178,4 mld. Kč.

Na značný nárůst státního dluhu v roce 2003 má vliv také nezaměstnanost, která byla daný rok oproti předchozím i následujícím obdobím nejvyšší a to konkrétně 10,3 %. Vysoká nezaměstnanost je negativní jev, stát se snaží nezaměstnanost cíleně snižovat. Zvýšená nezaměstnanost způsobuje růst výdajů státního rozpočtu, konkrétně zvyšuje výplatu podpory v nezaměstnanosti a sociální dávky. Dalším důsledkem je, že se snižuje počet zaměstnaných a tím se vybere méně příjmů do státního rozpočtu ve formě daní (daň z příjmu právnických a fyzických osob), obyvatelé mají méně finančních prostředků, a proto klesá i zájem o spotřební zboží a stát vybere méně také na spotřebních daních a na

DPH. Nejnižší nezaměstnanost byla v roce 1995 a to 3,5 % a souběžně v tomto roce je také nejnižší státní dluh; to znamená jistou souvislost ukazatele míry nezaměstnanosti a státního dluhu.

Nejvyššího státního dluhu bylo dosaženo v roce 2013 a to 1683,3 mld. Kč, jedním z důvodů byl záporný ekonomický růst, HDP dosahovalo – 0,9 %.

V roce 2014 byl státní dluh o 19,6 mld. Kč nižší než v roce 2013, důvodem je zejména vyšší ekonomický růst, konkrétně 1,3 %. Oproti roku 2013 klesla také nezaměstnanost o 0,66 %.

Inflace představuje všeobecný nárůst cenové hladiny, vyšší inflace zvýhodňuje dlužníky a naopak znevýhodňuje věřitele. Teorie, která předpokládá, že zvýšení inflace povede ke snížení státního dluhu, nefunguje a to z toho důvodu, že zvyšování inflace způsobí zvyšování nominální úrokové sazby. Aby inflace snížila státní dluh, pak by musela růst dlouhodobě v několika desítkách let. (Peková, 2008)

Nejvyšší inflace je v roce 1998 a to 10,7 %. Ovšem v následujícím roce je inflace jen 2,1 %. Vyšší inflace je pro stát v roli dlužníka výhodnější, avšak to není řešení, jak veřejný dluh snižovat. V letech 2009 – 2013 inflace nepřekročila 4 %, v posledním roce sledování se inflace opět zvýšila a to na 6,4 %. Snahou ČR by mělo být dostat Maastrichtským kritériím a držet inflaci kolem 2 %. Což se ČR v posledních letech víceméně daří kromě let 2008, 2012 a 2014.

Tabulka 12: Deskriptivní statistika státního dluhu v letech 1994 - 2014

Rok	Státní dluh celkem	Absolutní přírůstek
1994	157,3	x
1995	154,4	-2,9
1996	155,2	0,8
1997	173,1	17,9
1998	194,7	21,6
1999	228,4	33,7
2000	289,3	60,9
2001	345,0	55,7
2002	395,9	50,9
2003	493,2	97,3
2004	592,9	99,7
2005	691,2	98,3
2006	802,5	111,3
2007	892,3	89,8
2008	999,8	107,5
2009	1178,2	178,4
2010	1344,1	165,9
2011	1499,4	155,3
2012	1667,6	168,2
2013	1683,3	15,7
2014	1663,7	-19,6
		Průměrný abs.přírůstek
		75,3

Zdroj: ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

Průměr	742,9
MIN	154,4
MAX	1 683,3
Směrod. odchylka	547,68

Průměrný státní dluh v ČR za sledované období činí 742,9 mld. Kč. V jednotlivých letech 1995 – 2014 se státní dluh pohyboval mezi hodnotou 154,4 – 1 683,3 mld. Kč. Průměrný absolutní přírůstek je 79,4 mld. Kč. Znamená to, že ve sledovaném období se státní dluh průměrně zvyšoval o 79,4 mld. Kč. Směrodatná odchylka vyjadřuje odchýlení hodnoty od průměru a činí 547,68. To znamená, že se státní dluh odchyluje od průměrné hodnoty (742,9 mld. Kč) o 547,68 mld. Kč. Průměrný koeficient růstu dosahuje hodnoty 1,13.

4.5 Důsledky státního dluhu

Plnění konvergenčních kritérií

Jak již bylo zmíněno v teoretické části práce. Česká republika při vstupu do EU roku 2004 se zavázala k plnění konvergenčních kritérií. Výše vládního deficitu a výše veřejného dluhu jsou důležitými ukazateli při hodnocení plnění konvergenčních kritérií.

Následující tabulka nám poskytuje data o veřejném deficitu k poměru HDP (v %), kdy první konvergenční kritérium stanovuje, že výše veřejného deficitu by neměla překročit 3 % HDP.

Druhý sloupec tabulky zobrazuje veřejný dluh k poměru HDP (v %), druhé konvergenční kritérium stanovuje hranici pro výši veřejného dluhu k 60 % HDP.

Tabulka 13: Plnění konvergenčních kritérií v období 1994 – 2014

rok	Deficit v % HDP	Dluh v % HDP
1994	x	16,48
1995	x ¹⁴	14,62
1996	3,32	12,47
1997	3,8	13,07
1998	5,01	15,02
1999	3,71	16,37
2000	3,72	18,52
2001	5,74	25,11
2002	6,77	28,5
2003	6,62	30,07
2004	2,91	30,75
2005	3,53	30,42
2006	2,95	30,37
2007	0,99	28,91
2008	2,23	28,7
2009	5,81	34,56
2010	4,73	38,37
2011	3,2	41,41
2012	4,22	46,15
2013	1,45	46,04
2014	1,95	42,75

Zdroj: ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

Z tabulky je zřejmé, že první kritérium se podařilo splnit v roce 2004, kdy veřejný deficit představoval 2,91 % HDP, dále v roce 2006, to byl veřejný deficit 2,95 % HDP, pak

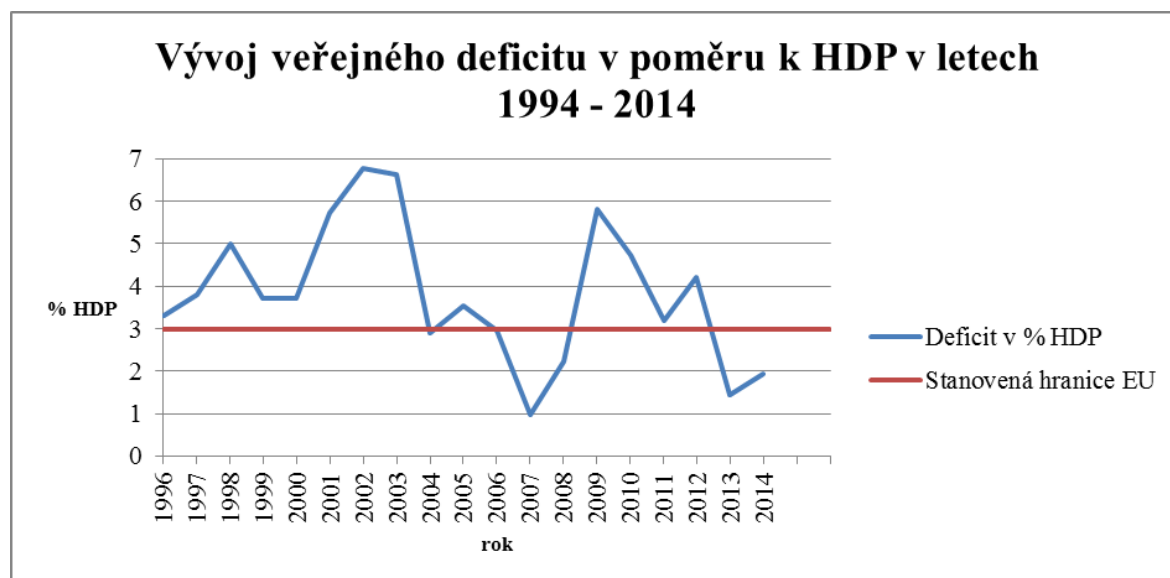
¹⁴ V letech 1994 -1995 nedošlo ke státnímu deficitu, ale k přebytku státního rozpočtu.

v roce 2007 a 2008, to veřejný deficit činil 0,99 % HDP a 2,23 %. Pozitivní trend můžeme sledovat v posledních dvou letech v roce 2013 a 2014, kdy první kritérium bylo splněno, konkrétně v roce 2013 byla hodnota veřejného deficitu rovna 1,45 % HDP a o rok později v roce 2014 to byla hodnota 1,95 % HDP. V ostatních sledovaných letech bohužel nedošlo ke splnění tohoto kritéria, v roce 2002 a 2003 hodnota veřejného deficitu dosáhla dokonce dvojnásobku stanovené hodnoty.

Druhé kritérium Česká republika splňuje po celé sledované období v letech 1994 – 2014, jedním z důvodů je významný meziroční růst HDP v letech 2000 – 2008.

Následující graf zobrazuje vývoj veřejného deficitu v poměru k HDP v letech 1994 – 2014. V grafu nesledujeme žádný významný trend. Vrcholu graf dosahuje v roce 2002, kdy deficit tvořil 6,77 % HDP, dno grafu ukazuje na rok 2007, kdy byl deficit nejnižší a to 0,99 % HDP.

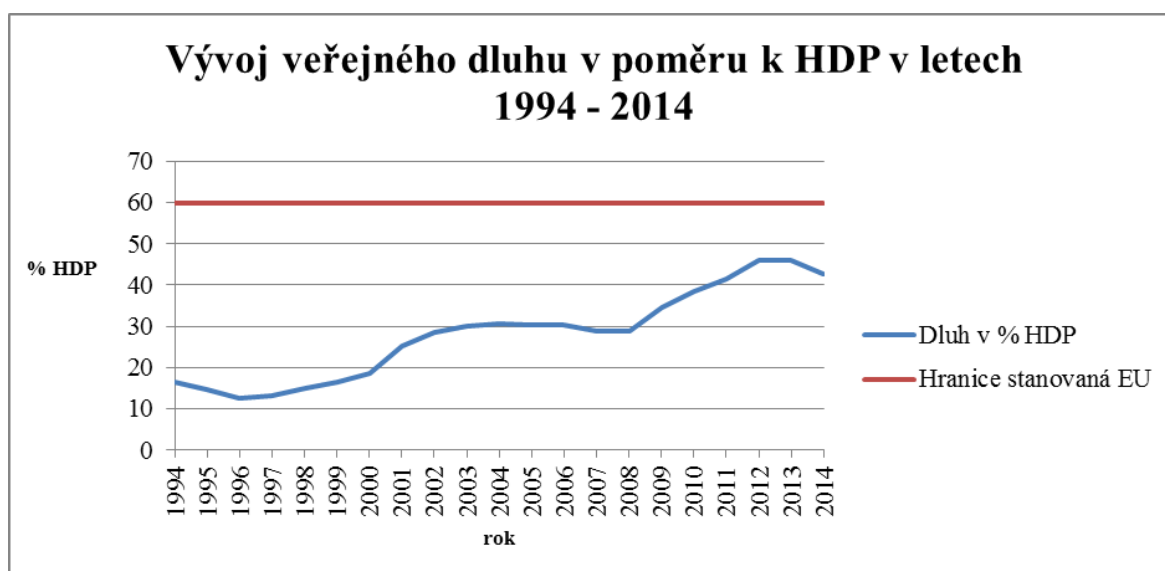
Graf 6: Vývoj veřejného deficitu v poměru k HDP (v %)

Zdroj: ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

V tomto grafu je vyjádřen veřejný dluh v poměru k HDP v letech 1994 – 2014. Hranice stanovená EU, kdy veřejný dluh by neměl být překročen 60 % HDP je dodržena. Ovšem v grafu můžeme sledovat rostoucí trend v čase. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 1996, kdy veřejný dluh dosahoval 12,47 % HDP. Nejvyšší hodnota byla zaznamenána v roce 2012, kdy veřejný dluh byl 46,15 % HDP.

Graf 7: Vývoj veřejného dluhu v poměru k HDP (v %)

Zdroj: ČSÚ (online 2016). Vlastní zpracování.

Dluhová služba

Úroky z veřejného dluhu představují pasivní složku celkového schodku státního rozpočtu. Celkový schodek rozpočtu se skládá z primárního deficitu a úroků z veřejného dluhu.¹⁵

Náklady na dluhovou službu (úrokové platby) s výší státního dluhu v čase rostou a tím značně přispívají k celkovým výdajům státního rozpočtu.

Úrokové náklady na obsluhu státního dluhu tvoří více než polovinu skutečného schodku státního rozpočtu. Např. v roce 2014 byly úrokové náklady ve výši 48,29 mld. Kč a státní schodek činil pro tento rok 77,77 mld. Kč. To znamená, že náklady na dluhovou službu v roce 2014 činí 62 % celkového schodku státního rozpočtu.

Úrokové náklady na zahraničním dluhu tvoří až 30 % celkových úrokových dluhů. Proto je důležitým faktorem kurz koruny. To znamená, že čím více kurz koruny bude oslabovat, tím více stát reálně zaplatí na zahraničních úrokových nákladech a naopak pokud bude koruna posilovat, reálně stát na úrocích zaplatí méně.

V následující tabulce jsou zobrazeny úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu v letech 1994 – 2014, včetně rozdělení na úroky domácího dluhu a úroky zahraničního dluhu. Dále jsou vyjádřeny podíly domácího a zahraničního dluhu na celkových úrocích.

¹⁵ HAMERNÍKOVÁ, KUBÁTOVÁ, 2004, str. 276

Tabulka 14: Úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu v letech 1994 - 2014

rok	Úroky domáciho dluhu v mld. Kč	Úroky zahraničního dluhu v mld. Kč	Úroky celkem v mld. Kč	Podíl úroků domáciho dluhu	Podíl úroků zahraničního dluhu
1994	9,74	3,94	13,68	71,2 %	28,8 %
1995	9,41	3,85	13,27	70,9 %	29,1 %
1996	11,69	2,35	14,04	83,3 %	16,7 %
1997	15,64	1,95	17,59	88,9 %	11,1 %
1998	17,28	1,27	18,54	93,1 %	6,9 %
1999	15,21	0,9	16,1	94,4 %	5,6 %
2000	16,81	0,57	17,38	96,7 %	3,3 %
2001	16,54	0,45	16,99	97,4 %	2,6 %
2002	18,3	0,33	18,63	98,2 %	1,8 %
2003	20,92	0,41	21,33	98,1 %	1,9 %
2004	26,07	0,69	26,76	97,4 %	2,6 %
2005	22,95	2,38	25,33	90,6 %	9,4 %
2006	28,17	3,34	31,51	89,4 %	10,6 %
2007	29,5	4,48	33,98	86,8 %	13,2 %
2008 ¹⁶	31,68	5,89	37,51	84,4 %	15,6 %
2009	35,34	9,02	44,12	79,8 %	20,4 %
2010	25,34	10,84	35,62	71,3 %	28,9 %
2011	34,25	10,73	44,97	76,2 %	23,9 %
2012	30,74	10,33	41,06	74,9 %	25,2 %
2013	37,04	13,53	50,56	73,3 %	26,8 %
2014	35,33	12,96	48,29	73,2%	26,8%
Aritmetický průměr			27,96		

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování.

¹⁶ Od roku 2008 MFČR vykazuje hrubé i čisté náklady na úroky ze státního dluhu. V roce 2008 byly poprvé vykázány příjmy státního dluhu, plynoucí z vývoje úrokových sazeb. Tabulka zobrazuje čisté náklady na úroky ze státního dluhu.

Úrokové výdaje v období 1994 – 2014 v čase rostou.

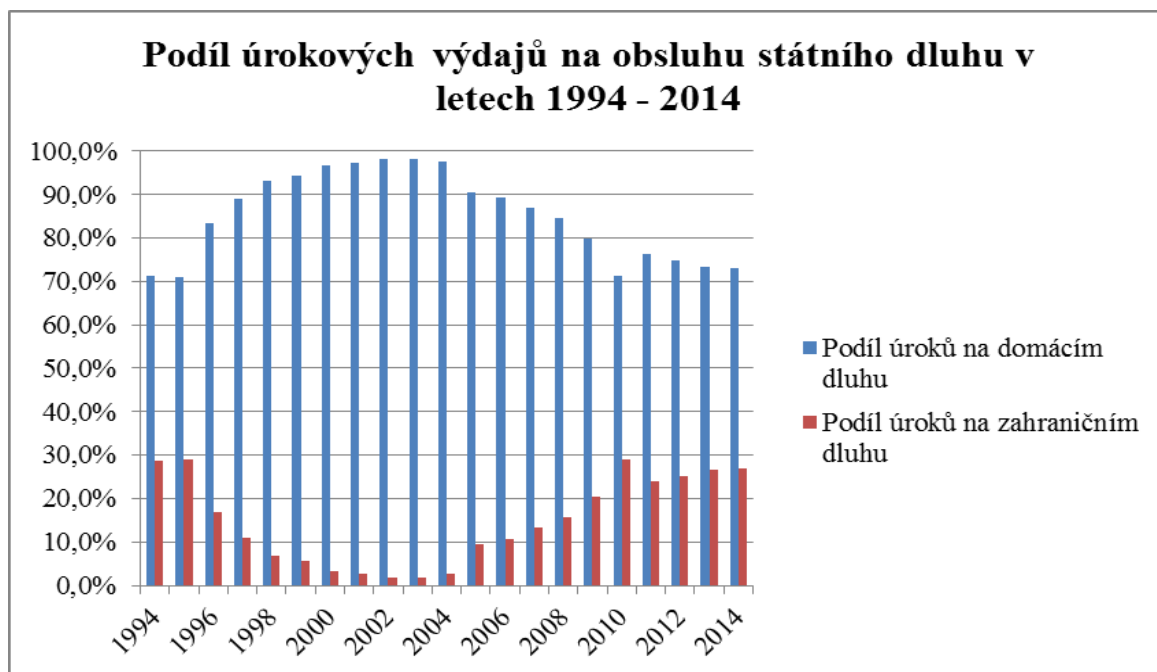
Nejvyšší celkové výdaje na obsluhu státního dluhu byly zaznamenány v roce 2013 50,56 mld. Kč a to i přes skutečnost, že v tomto roce nebylo dosaženo nejvyššího schodku ve sledovaném období, schodek státního rozpočtu byl v tomto roce 81 mld. Kč. V tomto roce byly nejvyšší úrokové výdaje jak na domácí dluh (37,04 mld. Kč), tak i na zahraniční dluh (13,53 mld. Kč). Úrokové výdaje činily 62 % celkového deficitu. Podíl úrokových výdajů na domácím dluhu činí 73,3 % celkových úrokových výdajů a úrokové výdaje na zahraničním dluhu představují pro tento rok 26,8 % celkových úroků. V tomto roce tvořila dluhová služba 4,3 % celkových výdajů. V roce 2014 dluhová služba činila 4 % celkových výdajů rozpočtu.

Nejnižší úrokové výdaje byly vykázány v roce 1995 a to 13,27 mld. Kč; úroky za domácí dluh tvořily 9,41 mld. Kč a za zahraniční dluh 3,85 mld. Kč. V tomto roce bylo saldo státního rozpočtu 7,2 mld. Kč, to znamená přebytek státního rozpočtu, kdy příjmy byly vyšší o tuto částku oproti výdajům. Zároveň tento rok představuje **nejnižší podíl** úroků na domácím dluhu a to 70,9 %, úroky na zahraničním dluhu představovaly 29,1 %.

Z tabulky je zřejmé, že úroky státního dluhu jsou tvořeny ze 70,9 % až 98 % z domácího dluhu, na zahraniční dluh se úroky podílejí ze 1,8 % až 29,1 % z celkových úroků.

Nejvyšší podíl úroků na domácí dluh je vykázáno v roce 2002 a to 98,2 %, úroky na zahraniční dluh činí v tomto roce jen 1,8 %. Průměrné úrokové náklady za rok jsou 27,96 mld. Kč

Graf 8: Podíl úrokových výdajů na obsluhu státního dluhu (v %)

Zdroj: MFČR (online 2016). Vlastní zpracování.

5 Výsledky a diskuze

Jak vyplývá z uvedených analýz, výše státního deficitu má významný vliv na výši státního dluhu.

Do roku 1998 ČR plánovala vyrovnaný rozpočet, v roce 1994 a 1995 této skutečnosti bylo dosaženo a státní rozpočet vykazoval přebytek. Od roku 1996 až do současnosti je státní rozpočet v deficitu. Od roku 1999 je již státní rozpočet plánován, jako deficitní. Od tohoto roku, již nebylo dosaženo přebytku. Nejvyšší deficit byl v roce 2009, a to -192,4 mld. Kč; této hodnoty bylo dosaženo především díky hospodářské krizi. Tento rok byl také ekonomický růst záporný, představoval hodnotu -4,5 % HDP.

Z ekonomického hlediska je pro státní rozpočet příznivé, aby příjmy v čase rostly a výdaje naopak klesaly. To je předpokladem ke vzniku vyrovnaného nebo přebytkového rozpočtu.

Nejvyšší celkové příjmy SR se vykazaly v roce 2014 a to 1 133,83 mld. Kč zároveň dosáhly nejvyššího plnění za sledované období a to na 100,5 %. To znamená, že se státu podařilo vybrat o 5,39 mld. Kč více, než se předpokládalo. Důvodem byl vyšší růst HDP a snížení nezaměstnanosti. Tento rok vznikly také nejvyšší celkové výdaje a to 1 211,60 mld. Kč a zároveň se tak dosáhlo nejvyššího plnění rozpočtu, a to na 98,5 %. To hodnotíme spíše nepříznivě; důvodem byly především výdaje na spolufinancování společných programů ČR a EU.

Nejnižší celkové příjmy se vykazaly v roce 2010 a to 1 000,38 mld. Kč, plnění bylo dosaženo jen na 94,8 %, státu se podařilo vybrat o 54,8 mld. Kč méně, než se předpokládalo. Hlavním důvodem byla nejvyšší naměřená nezaměstnanost, ze všech sledovaných období a tím i nižší výběr daňových příjmů. Nejnižší celkové výdaje byly v roce 2012 a to 1 152,39 mld. Kč. To je hodnoceno příznivě; příčinou nejnižších celkových výdajů v tomto roce jsou především kapitálové výdaje, které meziročně poklesly o 6,1 mld. Kč.

Nejvyššího deficitu v posledních pěti letech bylo dosaženo v roce 2010, deficit činil -156,41 mld. Kč, to znamená, že v tomto roce byl nejvyšší rozdíl mezi vybranými příjmy a vydanými výdaji. Hlavním důvodem výše deficitu byl vliv hospodářské krize, jak již bylo zmíněno. Nejnižšího deficitu v posledních pěti letech bylo dosaženo v roce 2014 a to

-77,77 mld. Kč. Skutečné plnění deficitu bylo dosaženo na 69,4 %, to je pozitivní skutečnost, protože deficit byl nižší o 34,23 mld. Kč, než se předpokládalo.

Hlavním důsledkem státního deficitu je státní dluh, který má rostoucí trend. Státní dluh mírně klesal jen do roku 1997. Nejnižší hodnoty dosáhl v roce 1995 a to 154,4 mld. Kč. Po roce 1995 se státní dluh významně navyšoval. Nejvyšší hodnoty státní dluh dosáhl v roce 2013 a to 1 683,3 mld. Kč. Jedním z důvodů byl záporný ekonomický růst, který byl pro tento rok -0,9 % HDP a nezaměstnanost, která dosahovala 8,2 %. Průměrný státní dluh v České republice ročně činí 724,7 mld. Kč. Průměrný absolutní přírůstek státního dluhu činí 75,3 mld. Kč. Znamená to, že ve sledovaném období se státní dluh průměrně navyšoval o 75,3 mld. Kč za rok. Směrodatná odchylka vyjadřuje odchýlení hodnoty od průměru a činí 547,68 mld. Kč. To znamená, že se státní dluh odchyluje od průměrné hodnoty (742,9 mld. Kč) o 547,68 mld. Kč.

Státní dluh je strukturován na domácí dluh a zahraniční dluh. Na začátku sledovaného období v roce 1994 dosahoval zahraniční dluh nejvyššího podílu a to 43 % z celkového dluhu (konkrétně 109,4 mld. Kč). To bylo způsobeno vysokými závazky převzatými od ČSOB, která realizovala finanční operace vlády. Nejnižšího zahraničního dluhu bylo dosaženo v roce 2002 a to 9,2 mld. Kč (tvořil 2% podíl z celkového dluhu). Domácí dluh v tomto roce představoval 386,7 mld. Kč. (98% podíl na celkovém dluhu). Nejvyšší zahraniční emise dluhopisů byla v roce 2013 a to v hodnotě 395,2 mld. Kč. V roce 2014 se oproti předcházejícímu roku zahraniční emise snížila o 95,2 mld. Kč.

Důsledkem státního dluhu je především dluhová služba, která má rostoucí trend. Nejvyšší nákladové úroky dluhu byly v roce 2013 50,56 mld. Kč a to i přes to, že tento rok nebyl vykázán nejvyšší deficit. Nejnižší úrokové výdaje byly v roce 1995, činily 13,27 mld. Kč. V tomto roce byl vytvořen přebytek státního rozpočtu v hodnotě 9,41 mld. Kč.

První konvergenční kritérium stanovuje výši veřejného deficitu hranicí 3 % HDP, kterou by veřejný deficit neměl překročit. Toto kritérium bylo splněno pouze v některých letech. Druhé kritérium, které stanovuje, že veřejný dluh nesmí překročit 60 % HDP je splněno v celém sledovaném období. Ale v posledních letech má rostoucí trend.

6 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo analyzovat vznik a vývojovou tendenci státního deficitu v České republice. Státní deficit vzniká nerovností na straně celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu, kdy výdajová strana převyšuje stranu příjmovou.

Státní deficit vláda v letech 1994 – 1998 plánovala jako nulový, respektive byl plánován vyrovnaný státní rozpočet. Plánovaný deficit začala aplikovat až v roce 1999.

Od roku 1996 až do současnosti je státní rozpočet v deficitu. Nejvyššího deficitu bylo dosaženo v roce 2009, kdy hlavním důvodem byla hospodářská krize a záporný ekonomický růst.

Příjmy státního rozpočtu ovlivňuje např. zvýšení nebo snížení daňových sazeb, při zvýšení daňové sazby očekává stát vyšší plnění státního rozpočtu. V praxi se to, ale ne vždy potvrdí, příkladem může být rok 2009, kdy stát předpokládal při zvýšení spotřební daně, že se vybere do státního rozpočtu o 10,15 mld. Kč více, než se vybralo ve skutečnosti. Důvodem může být vyhýbání se dani a vznik daňových úniků.

Státní příjmy dále ovlivňuje nezaměstnanost. Jestliže se zvýší, pak se sníží daňové příjmy. Dalším faktorem je zvýšení či snížení ekonomické aktivity podnikatelů. Pokud se sníží ekonomická aktivita podnikatelů, pak podnikatelé nevytvoří tak vysoký zisk, jak se mohlo očekávat. Dalším faktorem, který ovlivňuje příjmy státního rozpočtu je vznik finanční (hospodářské) krize a s ní spojená snížená spotřeba. Jiným faktorem mohou být i opatrnostní důvody spotřebitelů, kteří odkládají spotřebu z důvodu očekávání nižšího ekonomického růstu a následkem je nižší výběr DPH. A v neposlední řadě - významný vliv na příjmy a výdaje státního rozpočtu mají vládní usnesení, legislativní úpravy a opatření.

Výdaje státního rozpočtu nejvíce ovlivňují sociální dávky, které představují největší objem výdajů (cca 40 % celkových výdajů státního rozpočtu). Sociální dávky patří do mandatorních výdajů, které jsou povinné ze zákona. Nejvyšší položkou sociálních dávek je kategorie důchodů, kde se musí respektovat také procentuální růst důchodů.

V diplomové práci bylo zjištěno, že skutečný deficit státního rozpočtu se v posledních pěti sledovaných letech snižuje. Jedním z důvodů je to, že skutečné příjmy jsou v posledních dvou letech vyšší než plánované. Vláda se snaží aplikovat opatrnostní hledisko, kdy podhodnocuje celkové příjmy a naopak nadhodnocuje celkové výdaje.

Dalším důvodem, proč se deficit v čase snižuje je ekonomický růst a to zejména v posledním sledovaném roce 2014.

Návrhem na podporu snížení deficitního rozpočtu je především legislativní ošetření zákonů bojujících proti daňovým únikům, neboť daňové příjmy jsou nejdůležitějšími příjmy státního rozpočtu - tvoří 50 % celkových příjmů státního rozpočtu.

Dalším návrhem je, aby se vláda snažila podporovat vysokou zaměstnanost, protože vyšší objem zaměstnaných lidí odvede více prostředků na daňových odvodech a pojistném na SZ (SZ tvoří asi 35 % celkových příjmů rozpočtu). Zároveň se sníží výdaje na sociální dávky, které tvoří asi 40 % celkových výdajů státního rozpočtu.

Hlavním důsledkem státního deficitu je státní dluh, který má rostoucí trend. Státní dluh tvoří vládní dluhy a úrokové náklady dluhu; vzniká především hromaděním deficitů státního rozpočtu. Nejvyšší hodnoty státní dluh dosáhl v roce 2013, důvodem byl záporný ekonomický růst a vysoká nezaměstnanost.

Důvodem, proč má státní dluh rostoucí trend může být vyšší zadlužení u zahraničních věřitelů. Dříve zahraniční dluh dosahoval podílu kolem 20 % celkového dluhu, v posledních pěti letech domácí dluh podílově převyšuje 20%. Na zahraniční dluh má výrazný vliv kurz devizového trhu. Pro ČR v případě vysokého zahraničního zadlužení je výhodné, aby došlo k revaluaci koruny (ke zhodnocení). Pak se pro ČR stane zahraniční dluh levnější. Dalším faktorem, který významně ovlivňuje růst státního dluhu je hodnota HDP, pokud je příznivý ekonomický růst, pak se státu podaří vybrat více prostředků ve formě daní a tím se navýší celkové příjmy státního rozpočtu. A v poslední řadě významně působí na výši dluhu také nezaměstnanost. Pro snížení státního dluhu je příznivé, pokud bude nezaměstnanost klesat.

Hlavním důsledkem státního dluhu je vznik dluhové služby, která představuje úrokové náklady na obsluhu státního dluhu. Bylo zjištěno, že dluhová služba se v čase zvyšuje, v průměru tvoří přibližně 60 % státního deficitu a má zvyšující trend. Dluhová služba je tvořena přibližně ze 70 % domácím dluhem, stát dluží domácím subjektům (subjektům v ČR v korunách) a z 30 % zahraničním dluhem, kdy dluží zahraničním subjektům v zahraniční měně. Např. v roce 2014 byly úrokové náklady ve výši 48,29 mld. Kč a státní schodek činil pro tento rok -77,77 mld. Kč. To znamená, že náklady na

dluhovou službu v roce 2014 činí 62 % celkového schodku státního rozpočtu. V roce 2014 dluhová služba tvořila 4 % celkových výdajů rozpočtu.

Dílčím cílem práce, bylo zhodnocení, zda ČR splňuje Maastrichtská konvergenční kritéria. Bylo zjištěno, že Česká republika nesplňuje jedno z Maastrichtských konvergenčních kritérií, konkrétně kritérium, že deficit státního rozpočtu by neměl být vyšší než 3 % HDP. Tohoto kritéria bylo dosaženo jen v některých letech (v letech 2004, 2006, 2007, 2008, 2013 a 2014) v ostatních sledovaných letech tohoto kritéria nebylo dosaženo. Druhé kritérium Česká republika splňuje po celé sledované období od roku 1994 – 2014, jedním z důvodů je významným meziroční růst HDP v letech 2000 – 2008.

Na závěr je důležité zmínit, že každá vláda by měla přistupovat zodpovědně k hospodaření se státním rozpočtem a snažit se cíleně snižovat deficit veřejného rozpočtu, neboť je to v zájmu nás všech.

7 Seznam knižních zdrojů

BALDWIN, R. – WYPLOSZ, Ch.. *The Economics of European Integration*. 2. vydání. McGraw-Hill International UK Limited, 2006. 464 s. ISBN 978-00771-1119-9.

DVOŘÁK, P., *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

HAMERNÍKOVÁ, B., K. KUBÁTOVÁ. *Veřejné finance učebnice*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, s. r. o., 2004. 355 s. ISBN 80-86432-88-2.

HAMERNÍKOVÁ, B., A. MAATYHOVÁ a kol. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007. ISBN: 978-80-7357-301-0.

KUBÁTOVÁ, K., *Daňová teorie a politika*. 4., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2006, 279 s. ISBN 80-735-7205-2.

NAHODIL, F. a kolektiv, *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2009. s. 359. ISBN 978-80-7380-162-5.

PEKOVÁ, J., *Veřejné finance – úvod do problematiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2008. s. 580. ISBN 978-80-7357-358-4.

PIKOLA, P., V. JANSÁ. *Správní právo prakticky*. Reprografické studio PEF ČZU v Praze, 2011. ISBN: 978-80-213-1819-9.

VANČUROVÁ A., L. LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2006, aneb učebnice daňového práva*. Praha: 1.VOX,2006. ISBN 80-86324-60-05

VYBÍHAL, V. *Veřejné finance*. Hradec Králové: E.I.A. - Ekonomická a informační agentura, 1995, 218 s. ISBN 80-854-9045-5.

ŽEHROVÁ, J., *Finance*. Praha: ČZU v Praze, 2010. s. 213, ISBN 978-80-213-2124.

Internetové zdroje

ČESKO, ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Cnb.cz [online].

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/>

ČESKO, ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Czso.cz [online].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

ČESKO, MINISTERSTVO FINANCÍ ČR.Mfcr.cz [online].

Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/>

SMLOUVA O EU, článek 104c, [cit. 2016-03-20]. Dostupné z:

http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf

ČESKO, *Veřejný dluh inflačním kouzlem nezmizí dluhu* [on-line]. Praha: Česká národní banka, [cit. 2016-03-18]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2014/cl_14_140714_tomsik_euro.html

ČESKO, *Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/odbor-rizeni-statniho-dluhu>

ČESKO, *Definice a měření státního dluhu* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

ČESKO, *Schodek státního rozpočtu 2012* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2013/schodek-sr-se-meziročne-snížil-8475>

ČESKO, *Státní závěrečný účet za rok 2011* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>

ČESKO, *Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpocetu-od-r2008-16289>

ČESKO, *Schodek státního rozpočtu za rok 2014 je o 34 mld. nižší než plánovaný* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/pokladni-plneni-statniho-rozpocetu-cr-20131>

ČESKO, *Státní závěrečný účet za rok 2010* [on-line]. Praha: Ministerstvo financí, [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>

Přílohy

Vývoj domácího a zahraničního dluhu v letech 1994 – 2014

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní dluh celkem	157,3	154,4	155,2	173,1	194,7	228,4	289,3	345	395,9	493,2	592,9
Domácí dluh	90,2	101,2	110,9	134,8	170	207,1	269,6	336,2	386,7	479,9	522,6
Státní pokladniční poukázky	23,8	42	62,6	70,9	99,8	130,1	165,3	186,6	164,1	160,6	125,5
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	28,3	41,7	43,9	57,9	70	77	104,3	149,6	222,6	319,3	397
Ostatní zdroje	38,1	17,6	4,3	6	0,2	0	0	0	0	0	0
Zahraněční dluh	67,1	53,1	44,3	38,3	24,6	21,2	19,7	8,8	9,2	13,3	70,3
Zahraněční emise dluhopisů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48,8
Půjčky na podporu platební bilance	24,5	23,8	23,3	20,9	11,4	11,3	9,6	7,2	5,2	0	0
Půjčky od EIB	0	0	0	0	0	0	0	0	2,5	11,7	20,7
Závazky převzaté od ČSOB v konvertibilních měnách	33	19,8	11,5	7,8	3,4	0,1	0,1	0	0	0	0
Závazky převzaté od ČSOB v nekonvertibilních měnách	8,9	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,9	0,1	0	0	0
Směnky	0,7	0,7	0,7	0,8	1	1,1	1,2	1,5	1,6	1,6	0,9

Vlastní zpracování: zdroj MFČR 2016

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Státní dluh celkem	691,2	802,5	892,3	999,8	1178,2	1344,1	1499,4	1667,6	1 683,3	1663,7
Domácí dluh	581,8	680,9	769,3	814,3	926,7	1036,3	1182,2	1287,3	1 288,1	1363,7
Státní pokladniční poukázky	94,2	89,6	82,2	78,7	88,2	113,3	162,6	189,1	120,9	107,6
Spořicí státní dluhopisy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,4	56,2	87,6	77,8
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	487,5	588,9	687,1	735,6	838,5	923,0	999,1	1042,0	1 079,7	1175,7
Ostatní zdroje	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5
Zahraniční dluh	109,4	121,6	123,0	185,5	251,5	307,8	317,2	380,3	395,2	300,0
Zahraniční emise dluhopisů	78,9	84,1	83,7	137,9	193,0	240,3	245,7	310,3	323,7	239,6
Půjčky od EIB	29,7	36,7	38,7	46,8	57,9	67,2	71,3	70,0	71,5	60,4
Směnky	0,8	0,8	0,6	0,8	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0

Vlastní zpracování: zdroj MFČR 2016